

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ І ПЕДАГОГІКИ

КИРИЛЕНКО В.Г., ЛОПУШАНСЬКА Н.К.

ПСИХОЛОГІЯ

Методичні рекомендації з вивчення дисципліни для студентів КНЛУ
непсихологічних спеціальностей

КИЇВ – 2013

УДК 371.9
ББК 443я73

Друкується за рішенням вченої ради
Київського національного лінгвістичного університету
(протокол № 2 від 30 вересня 2013 р.)

Рецензенти:

- Пірен М.І. - доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та педагогіки Інституту соціальних технологій Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
- Кучеровська Н.О. - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та педагогіки Київського національного лінгвістичного університету соціальної роботи і педагогіки

Кириленко В.Г., Лопушанська Н.К.,

Психологія : [Методичні рекомендації з вивчення дисципліни для студентів КНЛУ непсихологічних спеціальностей: методичний посібник] / Кириленко Валентина Граціянівна, Лопушанська Наталя Констянтинівна – К. : вид-во, 2014. - с.

В методичному посібнику подано плани лекційного викладу матеріалу, теми та питання, які виносяться на семінарсько-практичні заняття, завдання для самостійного виконання студентами, подано список літератури для обов'язкового та додаткового вивчення.

© Кириленко В.Г., Лопушанська Н.К.,
2014

ЗМІСТ

1	Пояснювальна записка	3
2	Розподіл навчального курсу	17
3	Зміст лекцій, семінарсько-практичних занять	20
4	Методичні рекомендації студентам з вивчення навчальної дисципліни та організації самостійної і навчально-дослідної роботи	62
5	Вимоги до підсумкового контролю, перелік питань до підсумкового контролю	65
5	Теми курсових робіт	66
6	Список рекомендованої літератури	69
7	Основні терміни	73
8	Додатки	75

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Психологія – наука, знання з якої є необхідними для фахівців різних професій, а від так, кожний студент-випускник ВНЗ має володіти та застосовувати психологічні знання в житті, в реальності та в практичній діяльності, допомагаючи собі та іншим адекватно сприймати оточуючий світ і створюючи комфортні міжособисті стосунки.

Професійна підготовка майбутніх спеціалістів не повинна обмежуватися тільки оволодінням спеціальними знаннями, уміннями, навичками. Виконуючи професійні функції, людина завжди реалізує себе як особистість, цілісно реагуючи на ситуації, які виникають, вступаючи у взаємодію із іншими учасниками професійних стосунків, формуючи систему індивідуальних цінностей. Достатній рівень психологічної компетентності дозволить реалізувати майбутньому спеціалісту власний творчий потенціал та сприятиме процесам соціальної та професійної адаптації.

Під час теоретичного викладу навчального матеріалу студенти ознайомляться з основними положеннями вітчизняної та зарубіжної психології щодо природи психіки та предмету психологічної науки, сучасним станом психологічної науки, психологічними теоріями, концепціями та сучасними поглядами на проблему пізнавальної та регулятивної функції мислення. Вивчення теоретичних тем курсу буде межуватися зі семінарськими заняттями. Студенти будуть залучатися до аналізу прикладів із практики, оскільки саме в конкретній життєвій ситуації особистості розкриваються взаємодетермінація суб'єкта і об'єкта, синтетична, цілісна природа людини. Саме тому навчальною програмою передбачено виконання самостійних робіт студентів з курсу «Психологія».

Методичні рекомендації призначені для студентів неспсихологічних спеціальностей КНЛУ. Вони містять плани лекцій та семінарсько-практичних занять, завдання для виконання під керівництвом викладача та самостійної роботи студентів, питання для самоконтролю, містять описові та творчі завдання, проблемні ситуації для самостійної роботи з курсу, тематику рефератів та навчально-дослідних завдань, список рекомендованої літератури, перелік екзаменаційних питань. Методичні рекомендації розроблені відповідно до програми вивчення дисципліни «Психологія».

Метою самостійної роботи з курсу є розвиток і формування у студентів неспсихологічних спеціальностей теоретичних знань, практичних вмінь та навичок з психології, які є необхідними для сучасного вчителя, менеджера, перекладача, тобто фахівця, який працює в системі «людина-людина».

Питання для самостійної роботи передбачають активізацію у студента знань з кожної теми змістовного модуля, вміння підготуватись до участі в семінарському занятті. Творчі завдання передбачають розвиток вміння застосовувати отримання теоретичні знання на практиці для аналізу нестандартних ситуацій та конкретних проблем дисципліни.

Для опанування кожною темою студенти мають чітко засвоїти лекційний матеріал кожної теми. При виконанні самостійних завдань студентам необхідно звернути увагу на виконання усних та письмових завдань, поданих до кожного семінарсько-практичного заняття. В процесі вивчення рекомендованої літератури варто зафіксувати в словник зміст понять та термінів, поданих до кожної теми.

Методичні рекомендації складені з урахуванням класичних підходів до вивчення дисципліни: поняття і категорії презентуються в контексті історії та логіки розвитку психологічної думки.

Завдання курсу полягає у:

- розкритті феноменології психічного та специфіки предмету психології як науки;
- з'ясуванні принципів, методів, стану та структури сучасної психології;
- презентації пізнавальної та регулятивної функції психіки;
- виявленні психологічних особливостей людини за допомогою психологічних тестів;

- формуванню цілісного уявлення про психологічні особливості людини як чинників її успішної діяльності;
- адекватно оцінювати свої можливості;
- підвищенні загальної та психологічної культури.

Завдання семінарсько-практичних занять:

- закріпити знання студентів за основними розділами курсу;
- розвинути вміння демонструвати знання, отриманих на заняттях і в процесі самостійного вивчення курсу;
- формувати вміння здійснювати перспективне планування своєї діяльності;
- формувати вміння працювати з матеріалами, які необхідні для роботи;
- навчати студентів прийомам і способам реалізації мети кожного заняття, відповідно до мети добирати методи та засоби навчання.

Вимоги до рівня засвоєння змісту дисципліни

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Знати:

- сутність предмету психології.
- закономірності перебігу окремих психічних явищ та їх взаємозв'язок.
- характеристику психологічної категорії особистості та її проявів у діяльності та спілкуванні.

Уміти:

- на основі знань законів функціонування психічних явищ оцінювати і приймати відповідні рішення в ситуаціях, що вимагають застосування аспектів психологічної компетентності.
- актуалізувати знання психології при вивченні інших дисциплін.

Володіти:

- навичками аналізу, проектування і конструювання навчального матеріалу при вивченні дисципліни;
- інтенсивними технологіями психодіагностики;
- теоретичними знаннями із загальної психології;

Мати уявлення:

- про вітчизняну та зарубіжну історію загальної психології;
- про становлення та розвиток психіки особистості;
- про шляхи і засоби удосконалення професійної діяльності.

Основні методи і засоби навчання у процесі вивчення курсу використовуються різні форми та методи навчання: лекції, бесіди, навчальні дискусії, моделювання психолого-педагогічних ситуацій, самоаналіз, самоконтроль, тести, тренінги, сюжетно-рольові та навчально-педагогічні ігри, семінарсько-практичні заняття.

Для підготовки до семінарсько-практичних занять пропонуються творчі завдання (3 рівні) портфолію, пріоритетною формою перевірки яких є групова робота – студенти поділяються на групи по 4-5 осіб, далі повідомляється завдання, яке вони мали виконати вдома, потім отримані результати обговорюються. Обговорення може бути організовано наступним чином: представники кожної групи доповідають отримані результати, учасники інших груп задають питання. Бажано фіксувати отримані групою результати на дошці у вигляді схем, моделей. Також пропонується використовувати проектну технологію для організації самостійної роботи студентів. На практичних заняттях рекомендується використовувати технологію кейсів.

Семінарські заняття проводяться у складі учбових груп. Основним завданням семінарських занять є поглиблення теоретичних знань, отримання та удосконалення практичних навичок та умінь.

У процесі засвоєння змісту курсу формуються вимоги до рівня володіння студентами знаннями, уміннями та навичками, які узагальнюються у вигляді заліку чи екзамену, до яких складено орієнтовні завдання зразки тестових завдань, матеріали з розв'язання психологічних ситуацій тощо.

До кожної теми учбового курсу подано план лекцій, плани семінарських і практичних занять та список літератури до них, перелік завдань і питань для самостійної роботи.

Контрольні роботи з курсу «Психологія» можуть сприяти більш глибокому засвоєнню проблем, що підіймались при вивченні дисципліни.

Тематика і форми контрольних робіт розроблені відповідно до вимог Державного освітнього стандарту вищої професійної освіти до рівня підготовки майбутніх спеціалістів в галузі управління.

Формою контролю є **залік та екзамен**.

ХАРАКТЕРИСТИКА ФОРМ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ:

Вивчення курсу «Психологія» передбачає контроль: виявлення, вимірювання і оцінювання знань, умінь студентів. Основною дидактичною функцією контролю знань є забезпечення зворотнього зв'язку між викладачем і студентом, отримання педагогом об'єктивної інформації про ступінь засвоєння навчального матеріалу, своєчасне виявлення недоліків і прогалин в знаннях.

Контроль – це перевірка якості засвоєння навчального матеріалу, встановлення зворотнього зв'язку між студентом та викладачем.

Контроль має на меті визначити не тільки рівень і якість наочуваності студентів, але і об'єму його навчальної праці. Окрім того, виконання контрольних завдань формує у студентів уміння і навички використання теоретичних положень для аналізу і оцінювання психологічних явищ, педагогічних ситуацій, конкретних фактів управлінської діяльності.

Навчальною програмою вивчення дисципліни передбачено самостійне опрацювання студентами значної кількості учбового матеріалу, а тому урізноманітнено форми контролю за виконанням учбової програми. Окрім підсумкового контролю у вигляді заліку чи екзамену, протягом навчального періоду здійснюються форми поточного контролю, до яких належать: поточний модульний контроль, поточний контроль за темою та додаткові форми контролю: індивідуальні завдання, написання рефератів, виконання лабораторних робіт.

Програма дисципліни включає основні види контролю знань студентів:

Проміжний контроль не має формальних обмежень. Він здійснюється за задумом викладача. В якості форми такого контролю можна використовувати:

- оперативний контроль під час викладу лекційного матеріалу – за 5 хв. до закінчення лекції викладач задає студентам 2-3 питання. Зауваження до відповідей викладач робить на наступному занятті,

- бліцконтроль – за 5 хв. до закінчення лекції пропонується на окремому папері записати слова, які студенти запам'ятали з теми. На наступному занятті проводиться аналіз отриманих результатів,

- контрольні завдання з письмовим звітом – завдання на порівняння, перерахування, складання чи заповнення таблиць. Форма контролю – групова,

- виконання творчих завдань,

- реферування та конспектування першоджерел.

Поточний контроль. Для поточного контролю використовуються результати практичних занять.

Поточний контроль за темою (семінарські) припускає індивідуальний вибірковий контроль за рівнем знань. Метою поточного контролю за темою є відстеження рівня засвоєння знань окремої теми певним студентом, а також, окрім власне контролю, формування навичок творчого оперування засвоєваним матеріалом. Відповідь може бути оцінювана у межах 1 – 5 балів.

Поточний модульний контроль є обов'язковим структурним компонентом учбового процесу та здійснюється у формі модульної контрольної роботи. Максимальна кількість балів, що може бути набрана студентом за умови успішного виконання тесту, становить 20 балів з дисципліни у разі передбаченого підсумкового контролю у формі екзамену або 50 балів, якщо з дисципліни передбачено залік.

Підсумковий контроль – перевірка кінцевого результату навчальної роботи студента. Проводиться у формі заліку та екзамену після вивчення модуля та дисципліни. Проведення підсумкового контролю і отримання позитивної оцінки включає: а) оцінку проміжної атестації (результати модуля 1), б) оцінку відвідуваності занять і активність в аудиторії; в) оцінку виконання лабораторних, творчих робіт; г) результати модульного контролю. Підсумкова атестація проводиться у вигляді заліку, під час якого необхідно набрати також певне число балів за пройденими темами.

Форми підсумкового контролю:

1. традиційна: питання- відповідь (індивідуально, усно чи письмово)
2. колоквиум. *Колоквиум* передбачає контроль за певною темою (чи темами), що винесено на високий рівень самостійного опрацювання. Його метою є відстеження рівня засвоєння знань окремої теми (чи тем) кожним студентом. Відповідь може бути оцінювана у межах 1 – 5 балів
3. опитування-інтерв'ю за тезаурусом чи питанням, які передбачають короткі відповіді. Опитування проводиться в присутності всієї групи усно або письмово.
4. мозковий штурм (групова форма роботи) – група поділяється на підгрупи по 3-4 особи. Кожній групі дається карточка з 3-4 питань проблемного характеру. Пропонується обговорити питання, спираючись на вивчений матеріал. Контроль завершується бесідою групи з викладачем, під час якої уточнюється правильність відповідей і якість засвоєння знань кожним студентом.
5. іспит за програмою курсу.

ВИДИ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Для успішного засвоєння навчального матеріалу з курсу протягом семестру студенту необхідно виконати ряд теоретичних та практичних завдань, поданої до кожної теми. Для цього в посібнику подано завдання, спрямовані на з'ясування глибини розуміння і ступеня засвоєння студентами теоретичного матеріалу, психологічних термінів і понять; завдання дослідницького характеру; психологічні задачі, розв'язування яких потребує психологічного мислення. Виконання завдань вимагає від студента попереднього самостійного опрацювання теоретичного матеріалу за рекомендованою літературою.

Для самостійної роботи пропонуються різні за складністю та за видами завдання.

Індивідуальне творче завдання (схеми, таблиці, план роботи, бібліографія, пошукове завдання) передбачає відстеження рівня засвоєння курсу загалом студентом, а також, окрім власне контролю, формування навичок творчого оперування засвоєваним матеріалом. Метою цієї форми роботи є поглиблення знань та формування сфери наукової зацікавленості студентів.

Лабораторна робота передбачає вивчення індивідуальних особливостей, формування практичних вмінь та професійної компетенції і сприяє більш глибокому, усвідомленому оволодінню психологічними знаннями.

Реферат – припускається короткий письмовий виклад змісту однієї чи декількох публікацій за обраною студентом темою. Це найбільш розповсюдженіша форма науково-навчальної роботи студентів. В рефераті представляється в чіткій локанічній формі у вигляді монореферату (передача змісту однієї статті, книги) та оглядового реферату (підсумок декількох наукових джерел з однієї теми).

Першим етапом роботи у підготовці реферату після вибору теми є підбір та вивчення літератури, наступним – є вивчення і аналіз матеріалу, який прочитаний і вивчений, законспектований в спеціальному зошиті чи на окремих листах, де вказано ПІБ автора, і вихідні дані видання, сторінки. Логічним продовженням є складання плану з виділенням основних питань теми, послідовність її викладу: у вступі подається короткий аналіз літератури за обраною темою, в основній – подається зміст теми, висновки мають бути чіткими і короткими.

Реферат має бути відповідним чином оформлений. На титульній сторінці вказується назва навчального закладу, кафедра психології і педагогіки та тема реферату, прізвище автора і науковий керівник, рік і місто підготовки реферату. На першій сторінці подається план, порядок який позначається цифрами. Сторінки мають бути пронумеровані і мати поля.

Реферат, стаття повинні містити обов'язкові структурні елементи:

- ◆ анотацію;
- ◆ вступ;
- ◆ огляд літератури;
- ◆ формування позиції автора та наукових гіпотез;
- ◆ емпіричний аналіз;
- ◆ висновки;
- ◆ перелік літературних посилань;
- ◆ додатки.

Обсяг 7-15 сторінок. Графічні матеріали, таблиці подаються на окремому аркуші, мають обов'язкову нумерацію, підпис. Список літератури подається в кінці.

Доповідь має відображати основний зміст реферату простою мовою. Будь-яка теза чи положення має бути теоретично доведено та підкріплено відповідними аргументами, матеріалами з авторських джерел, статистичними даними, фактами, які доводять правильність тези.

Доповідь — є обов'язковим елементом захисту поданої на перевірку наукової роботи студента реферату чи статті. Структурними компонентами побудови доповіді є:

- ◆ *вступ*, у якому визначено актуальність запропонованої проблематики;
- ◆ *основна частина* у якій стисло розкривається провідна ідея, її теоретичне та практичне обґрунтування та авторська інтерпретація проблеми;
- ◆ *висновки* та рекомендації щодо подальшого вирішення проблеми.

Доповідь готується у письмовій формі обсягом 3-5 сторінок і розрахована до 10 хв виступу.

Стаття є одним із видів самостійної навчальної роботи студентів. Мета такого виду роботи полягає в формуванні аналітичної здатності студентів. Логіка викладу матеріалу за обраною тематикою є наступною: *вступ*, де коротко подається інформація про актуальність обраної теми; *основний зміст*, в якому викладаються основні положення, які студент намагається викласти; *висновки*, де узагальнено основний зміст статті, реферату.

Конспект першоджерел та ведення тезаурусу дає можливість перевірити поточну готовність студента протягом семестру.

Конспектування першоджерел: - етап самостійної роботи, якому передують глибоке і вдумливе читання наукової літератури. Конспектування – короткий і ясний виклад основних ідей і положень, які представлені автором. В ході роботи студент має «переробити» текст, виділити з нього найбільш суттєве, не втрачаючи логіки і послідовності викладу.

Конспектування першоджерел вимагає від студентів відповідної теоретичної підготовки, відповідного рівня знань та творчості, розвитку особистісних якостей. Слід пам'ятати, що існує три види конспектів: **текстуальний, вільний і об'єднаний**.

Текстуальний конспект – виписки в зошит, при конспектуванні слід робити записи зі незначними відхиленнями від тексту оригіналу. Студент зберігає без змін авторський текст і послідовність викладу, основне правило, якого слід дотримуватись - правильно визначати основні змістовні, суттєві ідеї, висунуті автором. Виписки в текстуальному конспекті носять вибіркового характеру.

Вільний конспект - при цьому виді конспектування текст першоджерела перероблюється на власний розсуд, може перегруповуватись і викладатись власними словами. Цей вид конспекту – показник творчого підходу і розуміння змісту першоджерела.

Об'єднаний конспект – готується за різними джерелами, статтями, документами, підручниками з метою пошуку відповіді на поставлені питання. В цьому виді конспектування узагальнюється зміст ряду близьких за тематикою і змістом джерел в певній послідовності, за основу береться те джерело, в якому найбільш повно розкрито необхідне питання.

У всіх видах конспектування слід розкрити та виписати основні ідеї, положення автора, пов'язуючи їх з власними думками та коментарем, дотримуючись певної послідовності: висунування тезисів, обґрунтування значення, доведення висунутих тезисів за допомогою аргументів, цитування тексту - дословне виписування найбільш важливих висновків та ідей, дотримуючись авторського тексту, точно його передаючи з вказівкою в дужках джерела і сторінки (наприклад: [21, 104-105]). Конспект потребує дотримання правил його зовнішнього оформлення. Конспектування слід проводити в окремому зошиті з великими полями для зауважень.

Анотування літератури – перераховування основних питань, які розглядаються в роботі.

Ключові питання теми є формою контролю, що дозволяє перевірити якість засвоєння студентом ключових термінів та понять дисципліни. Відповідь може бути оцінювана у межах 1 – 5 балів.

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗНАНЬ

Рейтинг модуля з дисципліни «Психологія» обчислюється згідно з правилами, поданими в Положенні про систему модульно-рейтингового контролю навчальних досягнень студентів I-V курсів денної форми навчання КНЛУ (див. *Нормативно-методичні документи кредитно-модульної системи організації навчального процесу в Київському національному лінгвістичному університеті у 2010-2011 н.р./ Уклад.: Соловей М.І, Шутов О.Г., Сорокін С.В., Максименко А.П. – К.: Вид. центр КНЛУ. 2010. – С. 24-27*).

Система модульно-рейтингового контролю навчальних досягнень з психології студентів II курсу і має таку структуру:

№ з/п	Форма підсумкового контролю	Види навчальної діяльності студента	Максимальна кількість балів
1.	Передбачений підсумковий контролі. – екзамен	1. Аудиторна та самостійна навчальна робота студента	50
		2. Модульна контрольна робота (МКР)	20
		3. Екзамен	30
2.	Передбачений підсумковий контроль – залік	1. Аудиторна та самостійна навчальна робота студента	50
		2. Модульна контрольна робота (МКР)	50

Оскільки передбачено використання різних форм контролю, тому вводяться окремі критерії для кожної форми завдань.

Види навчальної діяльності студентів, яка оцінюється за видами поточного (модульного) контролю за один семестр

№ п/п	Вид діяльності	Вартість виду діяльності	Кількість робіт	Максимальна кількість балів
1	Семінарське заняття	5	5	(обраховується як середнє арифметичне за два види роботи) 5
2	Позааудиторна самостійна робота	5	6	
3	Наукові повідомлення, стаття, реферат	5	1	5
4	Індивідуальна творча робота, дослідницька робота	5	1	5
5	Опорний конспект (лекції) Конспект першоджерел	5	1	5
		5	1	5
6	Тезаурас	5	1	5
7	Лабораторна робота	5	1	5
8	Модульна контрольна робота	20	1	20 (для екзамену)
9	Модульна контрольна робота	20	1	50 (для заліку)

Рейтинговий бал за роботу протягом семестру обчислюється шляхом помноження середнього арифметичного оцінок за всі види навчальної роботи студента (середнє арифметичне округлюється до десятої частки) на 10 та додаванням балів за інші види роботи.

Максимальний рейтинговий бал за роботу протягом семестру становить 100 балів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ ТА ОКРЕМИХ ВИДІВ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Критерії оцінки виконання навчальних завдань є одним з основних способів перевірки знань, умінь і навичок студентів з дисципліни “Психологія”. При оцінці завдань за основу слід брати повноту і правильність їх виконання. Необхідно враховувати такі

- вміння і навички студентів;
- диференціювати, інтегрувати та уніфікувати отримані знання;
- застосовувати правила, методи, принципи юридичної психології та враховувати закономірності і особливості психічних явищ у конкретних ситуаціях;
- викладати матеріал логічно і послідовно;
- користуватися додатковою літературою.

Критерії оцінювання аудиторної роботи студентів.

Для засвоєння понять з психології студентам пропонується на семінарських заняттях система різних завдань, задач та вправ. Задачі та вправи є нетиповими, але вкрай

необхідними для сучасного вчителя. Вони сприяють розвитку суджень, аналізу, узагальнення. Використання задач з психології також активізують пошук фундаментальних знань для вирішення тієї чи іншої задачі.

Аудиторна робота студентів включає участь в семінарських та / або практичні заняття.

«5»	студент демонструє вичерпний виклад матеріалу за межами обов'язкового матеріалу та вільне володіння матеріалом теми семінару; вміє самостійно знайти відповідь на проблемні запитання, спираючись на лекційний матеріал, першоджерела, використання додаткових джерел та інформації, творче оперування матеріалом вміє вводити та використовувати власні класифікації, аналізувати, робити власні висновки; здатен встановлювати тематичні та міжпредметні зв'язки.
«4»	студент демонструє задовільне володіння матеріалом теми семінару; відповідь на проблемні запитання знаходить за допомогою викладача, спираючись на лекційний матеріал та вивчення першоджерел; допускає несуттєві (які кардинально не міняють суть) помилки у визначенні понять та категорій і т.і..
«3»	студент частково володіє матеріалом теми семінару; формулюючи відповідь на питання, репродуктивно відбиває зміст лекційного матеріалу та/або основного підручника; допускає помилки у визначенні понять та категорій і т.і.; нездатний знайти відповідь на проблемні запитання, чи вирішити проблемні завдання; несистематизований виклад матеріалу за межами поданого у лекції
«2»	студент демонструє нездатність розкрити питання семінару; допускає багато суттєвих помилок у визначенні понять та категорій і т.і., часткове структуроване відтворення матеріалу у межах поданого на лекції
«1»	уривчасте неструктуроване відтворення матеріалу у межах поданого на лекції

Показники зниження рейтингової суми балів:

Невідвідування занять без поважних причин	- 15 балів
Запізнення на заняття	- 10 балів
Неготовність до семінарського заняття	- 5 балів

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів.

Різні види самостійної позааудиторної роботи студентів з психології активізують їх розумову діяльність, націлюють на результат та забезпечують емоційний інтерес до інтелектуальної діяльності. Студент має свободу вибору практичних завдань, які відповідають рівню його інтелектуальної активності (репродуктивна або продуктивна чи творча), пізнавальним здібностям, інтересам, потребам. Завдання для самостійного опрацювання, наведені у посібнику, допоможуть студентам структурувати самостійне вивчення проблемних питань психології та більш цілеспрямовано перевірити свої знання. Особливе значення має розуміння, осмислення та трактування психологічних знань на практиці та теорії педагогічної діяльності. Пропоновані завдання для самостійного виконання мають декілька рівнів складності.

Перший рівень самостійної роботи (рівень А) передбачає репродукцію отриманих знань з теми. Операційно-виконавчі дії за зразком розвивають ідентифікацію об'єктів та явищ, розпізнавання шляхом порівняння зі зразком. До цього рівня самостійної роботи,

окрім завдань рівня А, відносяться різні форми роботи з літературою: конспектування статей, читання першоджерел, переказ основного змісту тексту, пошук відповідей на поставлені питання, робота з довідниками, конспектування науково-популярної літератури, робота з термінами та поняттями.

Другий рівень завдань для самостійного виконання представлений завданнями – реконструктивно-варіативного типу (*рівень В*). Завдання для рівня В допоможуть студенту структурувати, класифікувати та узагальнити навчальний матеріал. Цей рівень самостійної роботи дозволяє студенту самостійно знайти конкретні способи рішення задач, що сприятиме осмисленому переносу знань в типові ситуації. На цьому рівні студенти вчаться аналізувати події, явища, факти, використовуючи прийоми та методи пізнавальної активності, з'являються внутрішні установки до пізнання, творчої роботи. Виконання завдань цього рівня вимагає від студента самостійного вивчення додаткової літератури, актуалізації знань з суміжних дисциплін, при рішенні завдань цього рівня необхідно орієнтуватись на знання першоджерел таких авторів, як Л.С.Виготський, С.Л.Рубінштейн, Д.Б.Ельконін, В.В.Давидов, О.Ф. Бондаренко та ін. Ускладнення змісту завдань та вправ цього рівня можливо шляхом введення певної проблеми. Проблема дозволить студенту по-іншому подивитись на ті закономірності, які описані в статті чи монографії.

Третій рівень самостійної роботи (рівень С). – творча продуктивна самостійна діяльність. На цьому рівні використовуються набуті знання для вирішення задач, які виходять за межі відомого зразка та потребують здатності до логічних висновків дедуктивного чи індивідуального характеру. На цьому рівні студент сам визначає шляхи рішення проблеми. На даному рівні продуктивної діяльності розвивається творче мислення та з ним творчу ослбистість. Основними методами для розвитку цього рівня самостійної роботи є творчі роботи та завдання проблемного характеру, проблемні питання та ситуації, аналіз та дискусії, участь в науково-дослідній роботі.

Позааудиторна самостійна робота студентів включає виконання завдань різного рівня складності, які пропонуються викладачем.

«5»	Передбачає виконання завдань С рівня. Робота виконана правильно і самостійно, відбиває належний рівень знань, та сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань.
«4»	Робота рівня С виконана самостійно, містить несуттєві помилки, відбиває належний рівень знань сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань. Передбачає виконання завдань Б рівня: робота виконана правильно і самостійно, відбиває належний рівень знань, та сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань.
«3»	Передбачає виконання завдань А рівня. Робота виконана правильно і самостійно, відбиває належний рівень знань, та сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань. Робота рівнів В та С виконана, але містить помилки, відбиває недостатній рівень знань та недостатню сформованість практичних навичок; оформлення роботи не в повній мірі відповідає вимогам, що висуваються для даного типу завдань.
«2»	виконана робота всіх рівнів завдань не відповідає вимогам, які вказані вище як критерії для виставлення позитивної оцінки.

Виконання поданих у посібнику завдань вимагає від студента попереднього самостійного опрацювання теоретичного матеріалу за рекомендованою літературою.

Критерії оцінювання рефератів, наукових повідомлень, доповідей студентів.

Написання рефератів, статей, доповідей, есе включає самостійний вибір теми, опрацювання необхідної літератури за обраною темою та логічну подачу матеріалу. При написанні реферату, необхідно враховувати, що викладач враховує наступні критерії:

- уміння сформулювати мету роботи,
- підбір та оформлення літератури, огляд новітніх наукових повідомлень,
- повнота і логічність розкриття обраної теми,
- самостійність, аналітичність мислення,
- стилістична та орфографічна грамотність,
- коректність висновків,
- оформлення роботи.

«5»	вичерпне висвітлення обраної проблематики, чіткий виклад матеріалу, ґрунтовний аналіз поданого, використання інформації широкого діапазону, творче оперування матеріалом, робота виконана правильно і самостійно, відбиває належний рівень знань, та сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань.
«4»	якісне реферування матеріалу з обраної проблематики з уривчастим аналізом матеріалу, робота виконана самостійно, містить несуттєві помилки, відбиває належний рівень знань; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань.
«3»	систематизований та логічний виклад матеріалу, робота виконана, але містить помилки, відбиває недостатній рівень знань та недостатню сформованість практичних навичок; оформлення роботи не в повній мірі відповідає вимогам, що висуваються для даного типу завдань.
«2»	часткове структуроване викладення матеріалу, виконана робота не відповідає вимогам, які вказані вище як критерії для виставлення позитивної оцінки.
«1»	уривчасте неструктуроване викладення матеріалу

Критерії оцінювання індивідуальної творчої / дослідницької, лабораторної роботи студентів.

Індивідуальна творча / дослідницька, лабораторна робота студентів включає виконання завдань, які пропонуються викладачем

«5»	при виконанні завдання студент показав широку обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з обраної теми, розуміння принципів підходу до вивчення психологічних феноменів, вміння самостійно проводити аналіз психологічної проблеми або емпіричних даних та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки. Виставляється за умови відповідності змісту виконаної роботи обраній темі. Дотримання визначеного обсягу, повноти, логічності, послідовності викладу, самостійності суджень, відсутності стилістичних та орфографічних помилок.
«4»	при виконанні завдання студент показав достатню обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з обраної теми, розуміння принципів підходу до вивчення психологічних феноменів, але виявляє при цьому недостатнє вміння

	самостійно проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коментарі і висновки. Виставляється за умови, що тема розкрита повно, логічно. Послідовна за змістом, має достатній обсяг, але має незначні помилки у викладенні матеріалу, рівень самостійності суджень недостатній.
«3»	при виконанні завдання студент показав обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу обраної теми, низьке розуміння принципів підходу до вивчення психологічних феноменів, труднощі у проведенні аналізу психологічної ситуації або емпіричних даних та формулюванні коректних та вірних коментарів і висновків, тема розкрита неповно, є неточності і прогалини у висвітленні проблеми, недостатній рівень у самостійності суджень, є мовленнєві помилки
«2»	при виконанні завдання студент показав обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з обраної теми, нерозуміння принципів підходу до вивчення психологічних феноменів, невміння проводити аналіз психологічної літератури або емпіричних даних та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки. Виставляється за умови відсутності вичерпної відповіді з обраної теми, наявність прогалин у знаннях, грубих фактологічних помилок, що свідчать про поверховість знань студента. Відсутній творчий підхід до вирішення проблеми та самостійні висновки. Значна кількість мовленнєвих помилок.

Критерії оцінки словникової роботи та визначення понять

При виконанні словникової роботи, головне, щоб було розкрито загальні та суттєві ознаки поняття, яке записується та зроблено посилання на джерело інформації.

«5»	розкрито суттєві ознаки поняття, прослідковується взаємозв'язок між об'єктом та змістом поняття. Всі основні поняття до тем лекцій та семінарсько-практичних занять подано для перевірки
«4»	суттєві ознаки поняття розкрито неповно, прослідковується адекватний взаємозв'язок між об'єктом та змістом поняття. Основні поняття до тем лекцій та семінарсько-практичних занять подано для перевірки вчасно
«3»	Не розкрито суттєві ознаки поняття, не прослідковується взаємозв'язок між об'єктом та змістом поняття. Основні поняття до тем лекцій та семінарсько-практичних занять подано для перевірки невчасно
«2»	Не розкрито суттєві ознаки поняття, не прослідковується взаємозв'язок між об'єктом та змістом поняття. Основні поняття до тем лекцій та семінарсько-практичних занять подано для перевірки невчасно і не в повному об'ємі
«0 – 1»	Основні поняття до тем лекцій та семінарсько-практичних занять не подано для перевірки

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Питання для модульної контрольної роботи представлені трьома рівнями: рівень А – репродуктивний, рівень Б – аналітично-пошуковий, рівень В – творчий. Студенти під час МКР мають виконати всі запропоновані завдання.

«17-20»	при виконанні завдання студент показав широку обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, розуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, вміння самостійно проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки. Виставляється за умови відповідності змісту виконаної роботи обраній темі. Дотримання визначеного обсягу, повноти, логічності, послідовності викладу, самостійності суджень, відсутності стилістичних та орфографічних помилок.
---------	--

«13-16»	при виконанні завдання студент показав достатню обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, розуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, але виявляє при цьому недостатнє вміння самостійно проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коментарі і висновки. Виставляється за умови, що відповідь повна, логічна. Послідовна за змістом, має достатній обсяг, але має незначні помилки у викладенні матеріалу, рівень самостійності суджень недостатній.
«9-12»	при виконанні завдання студент показав обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, низьке розуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, труднощі у проведенні аналізу психологічної ситуації або емпіричних даних та формулюванні коректних та вірних коментарів і висновків, відповідь неповна, є неточності і прогалини у висвітленні проблеми, недостатній рівень у самостійності суджень, є мовленнєві помилки
«0-8»	при виконанні завдання студент показав обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, нерозуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, невміння проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки. Виставляється за умови відсутності вичерпної відповіді з обраної теми, наявності прогалин у знаннях, грубих фактологічних помилок, що свідчать про поверховість знань студента. Відсутній творчий підхід до вирішення проблеми та самостійні висновки. Значна кількість мовленнєвих помилок.

У разі передбачення навчальним планом **заліку** як підсумкової форми контролю, протягом семестру студент може набрати максимальну кількість балів 50. Модульна контрольна робота оцінюється максимально у 50 балів:

«відмінно»	50 - 41	балів
«добре»	40- 31	балів
«задовільно»	30 -21	балів
«незадовільно»	20 і нижче	балів
Неявка на МКР	0	балів

Семестровий рейтинговий бал є сумою рейтингового балу за роботу протягом семестру і рейтингового балу за МКР.

Наприкінці семестру студенти складають залік та екзамен.

ЗАЛІК

Оцінка в національній шкалі (**«зараховано», «не зараховано»**) та оцінка в шкалі ЄКТС виставляються на підставі семестрового рейтингового бала студента за дисципліну таким чином:

90 – 100 балів	– A	} зараховано
82 – 89 балів	– B	
75 – 81 бал	– C	
66 – 74 бали	– D	
60 – 65 балів	– E	
59 балів і нижче	– FX	

Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **60 і вище**, отримують відмітку про екзамен (залік «**зараховано**») і відповідну оцінку в шкалі ЄКТС без складання екзамену / заліку.

Студенти, які не набрали необхідної кількості балів, можуть до дня заліку індивідуально відпрацювати невиконані завдання з викладачем у години, призначені для консультацій.

Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **59 і нижче**, складають залік і в разі успішного складання їм виставляється відмітка про залік «**зараховано**» в національній шкалі, а в шкалі ЄКТС – **Е** та бал **60**. Якщо студент під час заліку отримав відмітку про залік «**не зараховано**», то йому в залікову відомість виставляється відмітка про залік «**не зараховано**» в національній шкалі, оцінка **FX** – у шкалі ЄКТС та його семестровий рейтинговий бал за дисципліну.

Студентам, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **63 – 70**, за рішенням кафедри може бути виставлена підсумкова оцінка за дисципліну за національною шкалою «**відмінно**», за шкалою ЄКТС – **А**.

Студенти, які не набрали необхідної кількості балів – **менше 42 балів**, можуть до дня заліку індивідуально відпрацювати невиконані завдання з викладачем у години, призначені для консультацій.

ЕКЗАМЕН

Студентам, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **63 – 70** за рішенням кафедри **може бути** виставлена підсумкова оцінка за дисципліну за національною шкалою «**відмінно**», за шкалою ЄКТС – **А**. Підсумкової рейтинговий бал виставляється шляхом додавання до семестрового рейтингового бала студента **30 балів**.

Екзамен з психології може відбуватися в усній формі, письмовій формі або складатися з письмової та усної частин. Максимальний екзаменаційний бал становить **30**. Викладач може оцінювати відповідь студента на екзамені у 4-бальній шкалі. Ця оцінка трансформується в екзаменаційний рейтинговий бал у такий спосіб:

« відмінно »	– 30 балів;
« добре »	– 23 бали;
« задовільно »	– 18 балів;
« незадовільно »	– 0 балів.

Оцінка за національною шкалою	Кількість балів	Характеристика відповіді
незадовільно	0 балів	часткове структуроване відтворення матеріалу у межах поданого на лекції
задовільно	18 балів	несистематизований виклад матеріалу за межами поданого у лекції
добре	23 бали	логічний виклад матеріалу у межах обов'язкового матеріалу та обов'язкової літератури
відмінно	30 балів.	вичерпний виклад матеріалу за межами обов'язкового матеріалу, використання додаткових джерел та інформації, творче оперування матеріалом

Якщо студент на екзамені з психології, з якої він мав семестровий рейтинговий бал **менше 42 балів**, отримує **позитивну** екзаменаційну оцінку («відмінно» («5»), «добре» («4»), «задовільно» («3»); 18 – 30 балів — якщо оцінювання здійснюється в багатобальній системі), то такому студенту виставляється **підсумкова** оцінка з дисципліни за національною шкалою **«задовільно»**, за шкалою ЄКТС - **Е**, а у відомості обліку успішності в графі **«Кількість балів за 100-бальною шкалою»** виставляється **60 балів**.

Усі бали, які були набрані студентом під час засвоєння дисципліни та екзамену / диференційованого заліку сумуються. Підсумкова оцінка за дисципліну виставляється як сума семестрового рейтингового бала та балу за екзамен за таблицею:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ ЗА МОДУЛЯМИ, ТЕМАМИ ТА ВИДАМИ ЗАНЯТЬ

Види занять, кількість годин	З них:			
	Усього навч. годин	Лекції (год.)	Семінари та практичні заняття (год.)	Позааудиторна самостійна робота студента (год.)
НОМЕР І НАЗВА МОДУЛЯ, ТЕМАТИКА ЗАНЯТЬ				
СЕМЕСТР 1				
МОДУЛЬ 1. ВСТУП У ПСИХОЛОГІЮ. ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ, СТАНИ ТА ВЛАСТИВОСТІ ЛЮДИНИ				
Тема 1.1. Історія розвитку і сучасний стан психології	6	2	2	2
Тема 1.2. Методи сучасної психології	5	2	1	2
Тема 1.3. Мозок і психіка	5	2	1	2

Тема 1.4. Відчуття	3	1	1	1
Тема 1.5. Сприймання	3	1	1	1
Тема 1.6. Пам'ять	3	1	1	1
Тема 1.7. Мислення	5	1	1	2
Тема 1.8. Мовлення		1		
Тема 1.9. Уява	4	1	1	2
Тема 1.10. Воля	5	1	1	2
Тема 1.11. Увага		1		
Тема 1.12. Психічні стани людини	3	1	1	1
Тема 1.13. Змінені стани свідомості	3	1	1	1
Тема 1.14. Темперамент	4	2	1	1
Тема 1.15. Характер	5	1	1	2
Тема 1.16. Здібності		1		
Модульний контроль				
Підготовка і складання заліку				
Разом за семестр:	54	20	14	20
СЕМЕСТР 2 МОДУЛЬ 2. ПСИХОСОЦІАЛЬНІ ЯВИЩА. ЗАКОНОМІРНОСТІ, УМОВИ ТА ЕТАПИ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ				
Тема 2.1. Діяльність	8	2	1	5
Тема 2.2. Особистість	8	2	1	5
Тема 2.3. Група та міжособистісні стосунки	9	2	2	5
Тема 2.4. Комунікація	9	2	2	5
Тема 2.5. Навчання як умова психічного розвитку.	10	2	2	6
Тема 2.6. Психічний розвиток дитини від народження до дошкільного віку	9	2	1	6
Тема 2.7. Психічний розвиток дитини в молодшому шкільному віці	9	2	1	6
Тема 2.8. Психічний розвиток підлітка	9	2	1	6
Тема 2.9. Психічний розвиток у ранньому юнацькому віці	9	2	1	6
Тема 2.10. Психологічні проблеми та етапи життя дорослої людини	10	2	2	6
Модульний контроль				
Підготовка до складання екзамену				
Разом за II семестр:	90	20	14	56
Разом за рік	144	40	28	76

Завдання для самостійної роботи студентів підготовлено за:

1. Практикум по общей психологии: Учеб. пособие для студентов / Под ред. А.И.Щербакова. – М.: Просвещение, 1990. – 288 с.
2. Практикум із загальної психології : для подвійних спеціальностей / Укладачі Л.В. Долинська, С.О. Ставицька, В.В.Волошина.: К, 2003. – 140с.
3. Тесты и хрестоматия. Практикум по основам психологии. Учеб. пособ. для студен. / Состав. В.А.Мельников. Симферополь: «Сонат», 1997. – 254с.

ЗМІСТ КУРСУ

Семестр 1

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ВСТУП У ПСИХОЛОГІЮ. ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ, СТАНИ ТА ВЛАСТИВОСТІ ЛЮДИНИ

ЛЕКЦІЯ 1

Тема. Історія розвитку і сучасний стан психології.

Мета: Дати знання про етапи становлення психології як наукової дисципліни та її сучасний стан розвитку. Ознайомити студентів з міждисциплінарними зв'язками сучасної психології.

Основні поняття: психологія, принцип, гештальтизм, гуманістична психологія, загальна психологія, соціальна психологія, вікова психологія, педагогічна психологія, практична психологія.

Зміст:

1. Психологія як наука про закономірності виникнення і функціонування психіки.
2. Основні етапи історії психології
3. Суб'єкт та об'єкт психології. Проблема предмета психології.
4. Галузі сучасної психології та їх класифікація.
5. Місце психології в системі наук. Міждисциплінарні зв'язки психології.

Питання для самоконтролю:

1. Значення психологічних знань для педагогічної діяльності.
2. Наукові підходи в психології.

СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1

Тема: Історія розвитку психології як науки

План

1. Психологія як наука і практика: предмет, завдання, принципи психології.
2. Основні етапи історії психології.
3. Сучасна психологія, її задачі та місце в системі наук (трикутник Кедрова).
4. Галузі сучасної психології.
5. Психологічні школи (напрями).
6. Основні тенденції розвитку сучасної психології.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ УСНОГО ВИКОНАННЯ В АУДИТОРІЇ:

1. Проілюструйте прикладами формування життєвих психологічних знань.
2. Назвіть напрями та залузі психології, які найбільш тісно пов'язані з вашою майбутньою професійною діяльністю. Відповідь обґрунтуйте.
3. Порівняння результатів 52 незалежних одне від одного досліджень, які охопили 30 тис. пар людей з різним ступенем родинних зв'язків, у тому числі монозиготних і дизиготних близнюків (як тих, що проживають разом, так і розлучених), наочно

продемонструвало зростання внутрішньопарної подібності значної кількості вимірюваних психічних явищ із збільшенням кількості спільних генів. При цьому в монозиготних близнюків спостерігалася більша подібність інтелекту та властивостей темпераменту і менша — властивостей характеру. Ця закономірність була помітнішою, коли близнюки росли в різних умовах.

Про що свідчать ці дані? Як вони характеризують закономірності психічного розвитку?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ПОЗААУДИТОРНОГО ВИКОНАННЯ

1. ПРАКТИЧНІ ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ

Практична задача (рівень А):

Відомий досвід створення графічного образу психології в системі інших наук (точних, природничих, гуманітарних) Б.М. Кедрова. Спробуйте побудувати свою графічну модель людського знання (системи наук) і вказати місце психології в ній.

Практична задача (рівень В):

1. Об'єктом психологічного дослідження найчастіше є перша частина людського життя (переважно дошкільний і шкільний вік). Тому психологія дорослої людини вивчена менш повно. Цю прогалину успішно заповнює мистецтво, яке в художній формі відтворює яскраві моменти психології розвитку. Найбільшою популярністю користується юність: митці ретельно досліджують процеси зародження міжособистісних стосунків та самосвідомості. У пізніші вікові періоди їх здебільшого цікавлять вирішальні моменти життя, пов'язані з вибором людиною не типових для неї дій, вчинків.

Чому наукове пізнання психології людини поступається художньому? Чому психологія акцентує увагу саме на перших періодах людського життя?

2. Доведіть необхідність психологічних знань для вашої майбутньої професії.

Практична задача (рівень С):

Проаналізуйте необхідність спостереження як основного методу діагностики у роботі вчителя (менеджера, перекладача). Визначте його види та схарактеризуйте їх. Розробіть програму спостереження та проведіть інтерпретацію можливих отриманих результатів, на основі яких визначте основні недоліки методу спостереження.

СЛОВНИКОВА РОБОТА:

Психологія, психіка, свідомість, принцип детермінізму.

ДО УВАГИ СТУДЕНТІВ!

ДО КОЖНОЇ ТЕМИ Є ОБОВ'ЯЗКОВИМ КОНСПЕКТУВАННЯ ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ ЛЕКЦІЙ!

3. ТЕМИ ДЛЯ НАУКОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ДОПОВІДЕЙ

1. Психологія освіти як спеціальна галузь наукових знань.
2. Взаємозв'язок та взаємодія психології та педагогіки.
3. Специфіка психологічного знання.

4. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ КОНСПЕКТУВАННЯ:

Леонтьев А.Н. Об историческом подходе в изучении психики человека// Избр. психологич. произведения: В 2 т. Т.1. - М., 1983. - С.96-142.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко А.Ф. Основы психологии. [Учебник для студентов гуманитарных вузов] / Александр Федорович Бондаренко / – К.: Освіта України. – 2009.
2. Варій М.Й. Загальна психологія: Підручник/ Для студ. психол. і педагог.спеціальностей.–2-ге видан., випр. і доп.–К.: «Центр учбової літератури».–2007.
3. Кісарчук З. Г. Особливості розвитку практичної психології на сучасному етапі // Практична психологія та соціальна робота. / Зоя Кісарчук / – 2001. – № 3. – С. 10 – 12.
4. Гамезо М. В., Домашенко И. А. Атлас по психологии. / М.В. Гамезо, И.А. Домашенко/. – М.: Педагогическое общество России, 2001.
5. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию: Курс лекций. / Ю.Б. Гиппенрейтер / – М.: ЧЕРО, 1999.
6. Естественно-научные основы психологии / Под ред. А.А.Смирнова, А.Р.Лурия, В.Д.Небылицына. – М.: Педагогика, 1978.
7. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: [Навч. посіб]. – 2-ге вид., допов. / П.А. М'ясоїд – К.: Вища шк., 2001.
8. Немов Р. С. Психология. [Кн. 1]./ Р.С. Немов/ – М.: ВЛАДОС, 1997.
9. Основы психологии: [Підручник] / За заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. – К., 1995.
10. Психология: [Підручник] / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; [за ред. Ю. Л. Трофімова]. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2000.
11. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. [Т. 1]./ С.Л. Рубинштейн – М., 1989.

ЛЕКЦІЯ 2

Тема. Методи сучасної психології

Мета: Дати знання про сучасні методи психології, ознайомити студентів з психодіагностичними методами та організацію психолого-педагогічного дослідження.

Основні поняття: метод, лонгітюдний метод, спостереження, експеримент, лабораторний експеримент, природний експеримент, генетичний метод, метод вивчення продуктів діяльності, соціометрія

Зміст:

1. Поняття про методологію, методи та методику дослідження
2. Класифікація методів психології. Організаційні методи. Емпіричні методи. Діагностичні методи. Біографічні методи. Спостереження. Експеримент. Опитування. Тести.
3. Проблема об'єктивності в психологічних дослідженнях
4. Організація психолого-педагогічного дослідження.

Питання для самоконтролю:

1. Відмінність життєвої та наукової психології.
2. Особливості використання спостереження в психолого-педагогічних дослідженнях.

СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ 2

Тема: Методи сучасної психології.

План:

1. Класифікація методів психології .
2. Проблема об'єктивності у психологічних дослідженнях.
3. Сутність емпіричних методів дослідження.
4. Методи аналізу та інтерпретації отриманих результатів
5. Приклади проведених психологічних експериментів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ УСНОГО ВИКОНАННЯ В АУДИТОРІЇ:

1. Поясніть чому для сучасного педагога необхідно володіти психодіагностичними методами.
2. Поясніть необхідність поєднання методів отримання наукових даних в емпіричному дослідженні.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ПОЗААУДИТОРНОГО ВИКОНАННЯ

1. ПРАКТИЧНІ ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ

Практична задача (рівень А):

1. Заповніть подану нижче таблицю та розведіть поняття «метод», «методологія», «методика».

Метод	Метод психологічного дослідження	Методологія	Методика

2. Класифікація методів психологічного дослідження.
3. В чому практична цінність самоспостереження як різновиду методів психології?

Практична задача (рівень В):

Для вивчення відволікання уваги досліджуваному пропонується для розв'язання арифметичні задачі і одночасно включають цікаву передачу. Який метод використовується в прикладі. Дайте характеристику обраного методу. Визначте позитивні та негативні сторони цього методу. Дайте письмову обгрунтовану відповідь

Практична задача (рівень С):

1. Складіть анкету для виявлення інтересу до вивчення іноземної мови учнями основної школи. Схарактеризуйте її (вид анкети, тип запитань, передбачувані відповіді, аналіз результатів). Дослідіть за вашою анкетною інтереси до вивчення іноземної мови у декількох ваших знайомих. Результати проаналізуйте.

2. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ КОНСПЕКТУВАННЯ:

Ананьев Б.Г. О методах современной психологии // Психодиагностические методы в лонгитюдном исследовании студентов. - Л , 1976.

3. СЛОВНИКОВА РОБОТА;

Психодіагностика, методологія, метод, методика, емпіричне дослідження, спостереження, експеримент, бесіда, анкета, тест.

4. ТЕМИ ДЛЯ НАУКОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ДОПОВІДЕЙ

1. Проективні методи та їх використання в психолого-педагогічній практиці
2. Експеримент в психології та педагогіці: спільне та відмінне. Інтроекція як метод дослідження психіки. Його обмеженість.
3. Спостереження, бесіда, аналіз продуктів людської діяльності як психологічні методи в роботі сучасного педагога/менеджера.

5. НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

Опрацюйте статтю Волянук Н. Ю. Использование биографического метода в психолого-педагогических исследованиях // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 1. – С. 37 – 40. та зробіть наукове повідомлення про використання біографічного методу в вашій спеціальності

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексеев А.А., Громова Л.А. Психометрия для менеджеров. - Л., 1991. - 164 с.
2. Бондаренко А.Ф. Основы психологии. [Учебник для студентов гуманитарных вузов] – К. : Освіта України.
3. Бурлачук Л. Ф. О дилетантстве в психологической диагностике // Вопросы психологии. - 1993. - № 5.
4. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике. - СПб., 1999. - 528 с.
5. Волянук Н. Ю. Использование биографического метода в психолого-педагогических исследованиях / Н. Ю/ Волянук // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 1. – С. 37 – 40.
6. Гамезо М. В., Домашенко И.А. Атлас по психологии. / Гамезо М. В., Домашенко И.А. – М.: Педагогическое общество России, 2001.
7. Максименко С.Д. Загальна психологія [підручник для студентів вищ. навч. закладів.] / С.Д.Максименко, В.О.Зайчук, В.В. Клименко, В.В. Соловієнко. [За заг. ред. акад. С. Максименка]. – К.: Форум, 2000.
8. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие / Редактор-составитель ДЛ. Райгородский. - Самара. 1998.
9. Трофімов Ю. Л. Психологія: [Підручник] / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2000.

ЛАБОРАТОРНИЙ ПРАКТИКУМ

Мета роботи: дослідження властивостей нервової системи за психомоторними показниками.

Обладнання: (Тепінг-тест Є. Ільїна) спеціально заздалегідь підготовлені бланки, що являють собою аркуші паперу (203 x 283), розділені на шість розташованих по три в ряд рівних прямокутників, олівці, секундомір.

Інструкція. Дослід проводиться студентами самостійно з чітким дотриманням інструкції. За командою почніть ставити крапки в кожному квадраті запропонованого вам бланка. Протягом 5 секунд необхідно поставити якнайбільше крапок у першому квадраті. За командою ви переходите до другого квадрату за годинниковою стрілкою, при цьому не переривайте роботу. Увесь час намагайтеся працювати у швидкому темпі.

Завдання повторити тепер вже другою рукою.

Обробка результатів

1. Підрахувати кількість крапок у кожному квадраті.
2. Побудувати графіки працездатності для кожної з рук. Для цього на осі абсцис відкласти рівні інтервали часу (5 с, 10 с, 15 с...), на осі ординат — кількість крапок у кожному квадраті. Криву роботи правої руки можна накреслити суцільною лінією, а лівої — пунктирною.
3. Проаналізувати форми кривих.

Аналіз результатів. Сила нервових процесів є показником працездатності нервових клітин і нервової системи в цілому. Сильна нервова система витримує більші за величиною і тривалістю навантаження, ніж слабка. Методика заснована на визначенні динаміки максимального темпу руху рук. Досвід проводиться послідовно спочатку правою, а потім лівою рукою. Отримані в результаті варіанти динаміки максимального темпу можуть бути умовно розділені на п'ять типів:

- опуклий тип: темп наростає до максимуму в перші 10-15 с роботи, надалі він може знизитися до вихідного рівня. Цей тип кривої свідчить про наявність у досліджуваного сильної нервової системи;

- рівний тип — максимальний темп утримується приблизно на одному рівні протягом усього часу роботи. Цей тип кривої характеризує нервову систему досліджуваного як систему середньої сили;

- спадний тип — максимальний темп знижується вже з другого інтервалу. Протягом всієї роботи він вже не піднімається до вихідного. Цей тип свідчить про слабкість нервової системи;

- проміжний тип — темп роботи знижується після перших 10—15 с. Цей тип розцінюється як проміжний між середнім і слабким — середньослабкий тип;

- увігнутий тип — первісне зниження максимальною темпу змінюється, а потім короткочасне зростання темпу до вихідного рівня. Цей тип розцінюється як середньосильний.

Завдання дослідження: провести експериментальне дослідження властивостей нервової системи, побудувати графік цього процесу, проаналізувати та узагальнити отримані результати.

Оформлення звіту з лабораторної роботи є обов'язковим етапом лабораторної роботи. Письмовий виклад аналізу отриманих результатів має певну структуру:

1. Тема дослідження, мета. Інформація про досліджуваного (ПІБ, стать, соціальний статус)
2. Метод дослідження, назва, автор, використана література.
3. Протокол досліду
4. Обробка отриманих результатів та їх аналіз.

ЛЕКЦІЯ 3

Тема : Мозок та психіка

Мета: сформувані уявлення студентів про психіку і свідомість, розвиток психіки в філо – та онтогенезі

Основні поняття: подразливість, тропізми, чутливість, інстинкти, научіння, інтелектуальна поведінка, «мова» тварин, свідоме і несвідоме, свідомість, самосвідомість, філогенез, ментальність, психіка, мозок, інстинкти, навички.

Зміст:

1. Походження та історичний розвиток психіки тварин: відображення як загальна властивість матерії. Поняття про відображення, філогенез, онтогенез, психічний розвиток.
2. Психіка и мозг. Розвиток психіки у філогенезі.

3. Нервова система: будова і функції.
4. Психіка і свідомість. Суспільно-історичний характер свідомості.
5. Розвиток свідомості та її структура. Свідоме і несвідоме в психічній діяльності людини.

Питання для самоконтролю:

1. Будова центральної нервової системи.
2. Функції периферичної нервової системи.
3. Структурні компоненти свідомості.

СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ 2

Тема: Мозок і психіка.

План

1. Поняття про психіку. Особливості психіки людини як форми відображення дійсності.
2. Функції психіки. Рефлекторність психіки.
3. Класифікація психічних процесів.
4. Будова та функції нервової системи людини. Центральна нервова система. Периферична нервова система. Загальна характеристика.
5. Локалізація психічних функцій в головному мозку.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ УСНОГО ВИКОНАННЯ В АУДИТОРІЇ:

1. *Яка діяльність: свідомо чи несвідомо – виявляється нижче наведеній ситуації?*

У хворого на “білу гарячку” реальна дійсність начебто затьмарюється багаточисельними яскравими галюцинаціями (йому ввижаються біси, які нападають на нього та погрожують розправою; він бачить тварин або комах, які кусають його; чуються голоси, що погрожують вбити тощо). Рятуючись від переслідувань, хворий може отримати тяжкі травми та каліцтва.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ПОЗААУДИТОРНОГО ВИКОНАННЯ

1. ПРАКТИЧНІ ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ

Практична задача (рівень А):

1. Охарактеризуйте двоїстість природи перцептивного образу.
2. Визначте суспільно-історичний характер свідомості.

Практична задача (рівень В):

Уже з третього тижня життя дитина у відповідь на систематичні впливи дорослого (поява у полі зору, дотику, посмішка, промовляння) поводить себе відповідним чином. Спочатку вона виявляє орієнтувальну реакцію на дорослого; потім відповідає на його появу позитивними емоціями; далі виконує дії (наприклад, викидає з колиски іграшку) з метою привернути до себе увагу дорослого; нарешті, виявляє негативні емоції, коли дорослий байдужий до неї.

Про що свідчить така поведінка? Що зумовлює її зміни? Дайте письмову обґрунтовану відповідь

Практична задача (рівень С):

1. Складіть анкету для виявлення інтересу до вивчення іноземної мови учнями основної школи. Схарактеризуйте її (вид анкети, тип запитань, передбачувані відповіді,

аналіз результатів). Дослідіть за вашою анкетною інтереси до вивчення іноземної мови у декількох ваших знайомих. Результати проаналізуйте.

2. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ КОНСПЕКТУВАННЯ:

1. Ананьев Б.Г. О методах современной психологии // Психодиагностические методы в лонгитюдном исследовании студентов. - Л., 1976.
2. Леонтьев А. М. Проблемы развития психики. – М.: Изд-во МГУ, 1981. – С. 219-349.

СЛОВНИКОВА РОБОТА:

Центр Верніке, центр Брока, концепція блоків мозку О.Р. Лурії

ТЕМИ ДЛЯ НАУКОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ДОПОВІДЕЙ

1. Проблема ролі спадковості та середовища в розвитку психіки людини.
2. Теорії походження свідомості.
3. Функції та значення периферичної нервової системи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Астапова В.М., Микадзе Ю.В. Атлас «Нервная система человека. Строение и нарушения».- М.: ПЕР СЭ, 2001.
2. Бондаренко А.Ф. Основы психологии. [Учебник для студентов гуманитарных вузов] / А.Ф. Бондаренко – К.: Освіта України. – 2009.
3. Гамезо М. В., Домашенко И. А. Атлас по психологии. / Гамезо М.В., Домашенко И.А. – М.: Педагогическое общество России, 2001.
4. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию: [Курс лекций.] / Гиппенрейтер Ю. Б. – М.: ЧЕРо, 1999.
5. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія (дидактичний тезаурус): [Навч. посіб]. / Максименко С. Д., Носенко Е. Л. – К.: МАУП, 2002.
6. Максименко С. Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження. / Максименко С. Д. – К., 1990.
7. Николаева Е. И. Психофизиология. Психологическая физиология с основами физиологической психологии [Текст] : учебник / Е. И. Николаева. - Новосибирск : Наука, 2001.
8. Основи психології: [Підручник] / За заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. – К., 1995.
9. Ю. Л. Трофімов Психологія: [Підручник] / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. – [2-ге вид]. – К.: Либідь, 2000.
10. Хомская Е.Д. Нейропсихология. - М.: Академия, 1995
11. Шульговский В. В. Физиология высшей нервной деятельности с основами нейробиологии [Текст] : учебник / В.В.Шульговский. - М. : Академия, 2003.

ЛАБОРАТОРНИЙ ПРАКТИКУМ

Мета роботи: дослідження рівня функціональної асиметрії півкуль головного мозку та визначення власного типу.

Обладнання: (Тест для визначення латерального профілю Хомської Є.Д., анкета) спеціально заздалегідь підготовлені бланки.

Інструкція. Дослід проводиться студентами самостійно з чітким дотриманням інструкції.

Визначення індивідуального латерального профілю

Дата _____

Прізвище, ім'я _____

Вік _____

Інструкція: уважно прочитай та постав хрестик в тій колонці, що підходить тобі.

№	Питання	Правою рукою		Будь-якою	Лівою рукою	
		лише	частіше		частіше	лише
1.	Якою рукою пишете?					
2.	Якою рукою малюєте?					
3.	Якою рукою кидаєте м'яч?					
4.	В якій руці тримаєте ножиці?					
5.	В якій руці тримаєте молоток?					
6.	Якою рукою розчісуєшся?					
7.	Якою рукою нанизуете намистинки на нитку?					
8.	Якою рукою стираєте гумкою написане?					
9.	Яка рука зверху при аплодуванні?					
10.	В якій руці тримаєте ложку?					
11.	В якій руці тримаєте зубну щітку?					
12.	Якою рукою розкладаєте папір для аплікації?					

АНКЕТА

Прізвище, ім'я _____

Вік _____

Інструкція: уважно прочитай, зроби завдання і підкресли той варіант, який тобі підходить.

1. Переплети пальці рук. Який палець зверху?
 - Правий
 - Лівий
2. Переплети руки на грудях. Пальці якої руки зверху?
 - Права
 - Ліва
3. Поаплодуй. Яка рука більш активна?
 - Права
 - Ліва
4. Моргни одним оком. Яке око ти закрий/закрила?

- Праве
 - Ліве
5. Уяви, що у тебе в руках підзорна труба. До якого ока ти її піднесеш?
 - До правого
 - До лівого
 6. Візьми у витягнуту руку ручку і зафіксує її своїм поглядом на якійсь точці. Закрий одне око, потім закрій інше. У тебе змістилась ручка, коли ти закривав/закривала праве чи ліве око?
 - Праве
 - Ліве
 7. Уяви, що у тебе в руці телефон. До якого вуха ти його прикладеш?
 - До правого
 - До лівого

Завдання дослідження: провести експериментальне дослідження рівня функціональної асиметрії півкуль головного мозку та визначення власного типу, проаналізувати та узагальнити отримані результати.

Оформлення звіту з лабораторної роботи є обов'язковим етапом лабораторної роботи. Письмовий виклад аналізу отриманих результатів має певну структуру:

1. Тема дослідження, мета. Інформація про досліджуваного (ПІБ, стать, соціальний статус)
2. Метод дослідження, назва, автор, використана література.
3. Протокол досліду
4. Обробка отриманих результатів та їх аналіз.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гурьева А.Б., Егорова Е.Е., Дегтярева Т.Г. Методы оценки индивидуально-типологических особенностей физического развития./ А.Б. Гурьева, Е.Е. Егорова, Т.Г. Дегтярева. - Якутск, Научная книга, 2003г
2. Бондаренко А.Ф. Основы психологии. [Учебник для студентов гуманитарных вузов] / А.Ф. Бондаренко – К.: Освіта України. – 2009.
3. Гамезо М. В., Домашенко И. А. Атлас по психологии. / Гамезо М.В., Домашенко И.А. – М.: Педагогическое общество России, 2001.
4. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию: [Курс лекций.]/ Ю. Б. Гиппенрейтер – М.: ЧЕРо, 1999.
5. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины / Е. П. Ильин. - СПб. : Питер, 2006.
6. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія (дидактичний тезаурус): [Навч. посіб]. / Максименко С. Д., Носенко Е. Л. – К.: МАУП, 2002.
7. Максименко С. Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження./ Максименко С. Д. – К., 1990.
8. Немов Р. С. Психология.[Кн. 1.] / Р. С. Немов– М.: ВЛАДОС, 1997.
9. Основы психологии: [Підручник] / За заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. – К., 1995.
10. Соколова Л.В. Развитие учения о мозге и поведении. - Л.: Изд. СПб., 1995.
11. Трофімов Психологія: [Підручник] / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. – [2-ге вид]. – К.: Либідь, 2000.
12. Хомская Е.Д. Нейропсихология./ Е.Д. Хомская - М.: Академия, 1995

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ

ЛЕКЦІЯ 4

Тема 4. Відчуття та сприймання

Мета: формування уявлення про базові сенсорно-перцептивні процеси і їх властивості.

Основні поняття: Відчуття, перцептивна діяльність, якість, інтенсивність, тривалість відчуттів, чутливість, адаптація, сенсibilізація, синестезія, сприймання, предметність, цілісність, структурність, константність, аперцепція, осмисленість сприймання часу, простору, руху, субсенсорне та «екстрасенсорне» сприймання.

Зміст:

1. Загальна характеристика фізіології відчуттів. Рефлекторна природа відчуттів.
2. Класифікація відчуттів та їх види.
3. Закономірності відчуттів: пороги, адаптація, сенсibilізація, синестезія. Загальні якості відчуттів.
4. Поняття про сприйняття, закономірності, механізми, особливості формування сприймання.
5. Сенсорно-перцептивна організація особистості. Індивідуальні особливості сприймання. Ілюзії сприймання.
6. Організація ефективного сприймання в навчальному процесі.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення відчуттям.
2. Що таке «чутливість», схарактеризуйте закон Вебера-Фехнера
3. Особливості сприймання простору, часу та руху.
4. Формування професійного сприймання в педагогічній/менеджерській діяльності.

СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ 4

Тема: Сенсорно-перцептивні процеси

План:

1. Загальна характеристика та фізіологічні основи відчуттів.
2. Класифікація та характеристика відчуттів.
3. Чутливість та її дослідження. Поняття про поріг чутливості. Больова чутливість. Основні ефекти больових відчуттів.
4. Синестезії. Мінливість чутливості (адаптація і сенсibilізація).
5. Загальна характеристика та фізіологічні основи сприймання.
6. Властивості сприймання людини.
7. Класифікація видів сприймання: сприймання простору, сприймання руху, сприймання часу.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ УСНОГО ВИКОНАННЯ В АУДИТОРІЇ:

1. Доведіть біологічну значимість адаптації.
2. Знайдіть спільні риси у явищах сенсibilізації, компенсації та синестезії.
3. Дайте відповідь на питання: Чи має історичний контекст вплив на характер відчуття?

4. «... У даній статті я маю на меті довести, що форми або способи сприйняття і самі його структури історично варіативні, що ця варіативність залежить від історичних змін у формах або способах людської діяльності і що ці зміни у формах сприйняття не тільки визначаються історично мінливими формами діяльності, але і самі чинять на них свій вплив ». Чи згодні ви з автором? Чи можете навести факти, що підтверджують або спростовують висловлені ним міркування?

Психологічна задача:

Поясніть причину порушення нормального зору в ситуаціях:

- a. Людина середнього віку скаржиться на те, що при яскравому світлі нічого не бачить і лише навечір починає розрізняти предмети, які її оточують.
- b. Жінка при вході з вулиці чи освітленої кімнати, увійшовши в темне приміщення, нічого не бачить і тільки через деякий час починає розрізняти предмети.
- c. Чому помилки в зошиті педагог виправляє червоним кольором?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ПОЗААУДИТОРНОГО ВИКОНАННЯ

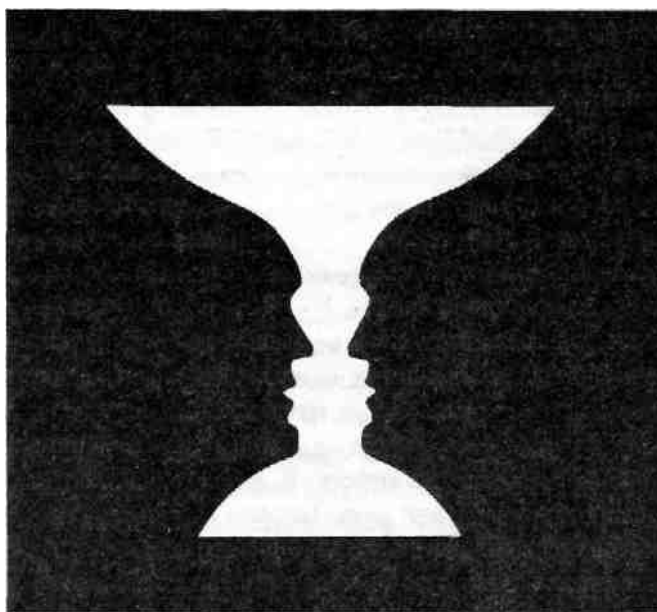
1. ПРАКТИЧНІ ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ

Практична задача (рівень А):

1. Розкрийте специфічні риси відчуттів як психічного процесу.
2. Як називається властивість сприймання, що дозволяє зберегти незмінними якості предмета незалежно від того, з якої відстані, під яким кутом і при якому освітленні він сприймається.

Практична задача (рівень В):

1. Доберіть з підручників «Психологія» різних авторів визначення відчуттів та вкажіть яке з них є найбільш повним. Відповідь обґрунтуйте.
2. Який закон сприймання ілюструє малюнок датського психолога Е.Рубіна:

Практична задача (рівень С):

1. Найдіть та наочно представте приклади використання ілюзій сприймання в повсякденному житті (реклама, архітектура, дизайн, мода та інше.). Поясніть ці факти. Дайте письмову обґрунтовану відповідь

2. При враженні сірої речовини спинного мозку, спостерігаються зміни шкірної чутливості відповідної частини тіла: спочатку втрачаються больові відчуття, потім відчуття тепла і холода, і на сам кінець тактильна чутливість. Поясніть ці факти. *Дайте письмову обґрунтовану відповідь.*

2. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ КОНСПЕКТУВАННЯ:

1. Лурия А.Р. Ощущение и восприятие. – М., 1978.
2. Выготский Л.С. Лекции по психологии. Лекция пятая. «Воображение и его развитие в детском возрасте» // Психология. – М.: Апрель-Пресс, 2002. – С.807-819.

3. СЛОВНИКОВА РОБОТА:

Відчуття, аналізатор, порог відчуттів, Закон Вебера-Фехнера, адаптація, сенсibiliзація, синестезія, сприймання, предметність, цілісність, структурність, константність, субсенсорне та «екстрасенсорне» сприймання.

4. ТЕМИ ДЛЯ НАУКОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ДОПОВІДЕЙ

1. Експериментальне дослідження відчуттів та сприймання.
2. Особливості розвитку чуттєвості у дітей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ананьев Б. Г. Психология чувственного познания. / Ананьев Б. Г. – М.: 1960. – С. 122-137.
2. Бондаренко А.Ф. Основы психологии. [Учебник для студентов гуманитарных вузов] / А.Ф. Бондаренко – К.: Освіта України. – 2009. - С.44 - 62
3. Леонтьев А.Н. Лекции по общей психологии. / Леонтьев А.Н. – М.: Смысл, 2000. [(Лекция 21. Зрительное восприятие. Лекция 22. Движения глаз и зрительное восприятие. Лекция 24. Слуховое восприятие. Лекция 25. Звуковысотный слух) .
4. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. / Лурия А.Р. – Спб.: Питер, 2004. – С.96-99, 121-126.
5. Познавательные процессы: ощущения, восприятие / Под ред. А.В. Запорожца, Б.Ф.Ломова, В.П. Зинченко.-М.: Педагогика, 1982.-336 с
6. Психология ощущений и восприятия / Под ред. Ю.Б.Гиппенрейтер, В.В.Любимова, М.Б.Михалевской. - М.: ЧеРо, 1999. - 610 с.
7. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. / Рубинштейн С.Л – Спб.: Питер, 2005. –С.215-225.
8. Скороходова О.И. Как я воспринимаю, представляю и понимаю окружающий мир. / Скороходова О.И – М.,1990.
9. Узнадзе Д.Н. Общая психология. / Узнадзе Д.Н. – Спб.: Питер, 2004. – С.181-185.
10. Пашукова Т.И., Допира А.И., Дьяконов Г.В. Психологические исследования: Практикум по общей психологии для студентов педагогических вузов [Учеб. Пособие] / Т.И. Пашукова, А.И. Допира,. — М.: Издательство "Институт практической психологии", 1996
11. Хрестоматия по ощущению и восприятию / Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, М. Б. Михалевской. – М.: Изд-во МГУ, 1975. – С. 47-217, 273-393.
12. Шиффман Х.Р. Ощущение и восприятие. [5-е изд.] / Шиффман Х.Р – Спб.: Питер, 2003. – С. 24-55.

ЛЕКЦІЯ 5

Тема. Пам'ять

Мета: Дати уявлення студентам про пам'ять як мнемічний процес

Основні поняття: Відтворення і пізнання, мимовільна і довільна пам'ять, довготривала, короткочасна пам'ять, словесно-логічна, образна пам'ять, запам'ятовування, відтворення, забування, збереження, ейдетизм, ремінісценція, амнезія,

Зміст:

1. Пам'ять: сутність та різновиди.
2. Фізіологічні основи пам'яті.
3. Характеристика процесів пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення.
4. Види та механізми запам'ятовування та відтворення: упізнавання, спогади, пригадування, забування.
5. Розвиток пам'яті та способи ефективного запам'ятовування.

Питання для самоконтролю:

1. Класифікація видів пам'яті
2. Розвиток пам'яті та врахування особливостей запам'ятовування в навчальному процесі

СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5

Тема: Мнемічні процеси: пам'ять

План:

1. Поняття пам'яті. Мимовільна і довільна пам'ять.
2. Різновиди пам'яті: функціональна специфіка. Рівні пам'яті. Типи пам'яті.
3. Індивідуальні відмінності пам'яті.
4. Розвиток навичок запам'ятовування. Закономірності/прийоми ефективного запам'ятовування.
5. Порушення пам'яті.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ УСНОГО ВИКОНАННЯ В АУДИТОРІЇ:

1. У чому полягає відмінність між короткочасною та оперативною пам'яттю?
2. Якими є головні умови продуктивного запам'ятовування?
3. Як можна пояснити явище ремінісценції?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ПОЗААУДИТОРНОГО ВИКОНАННЯ

1. ПРАКТИЧНІ ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ

Практична задача (рівень А):

Розкрийте специфічні риси пам'яті як психічного процесу.

Практична задача (рівень В):

Наочно представте приклади використання прийомів запам'ятовування навчального матеріалу, яким ви користуєтесь. Поясніть ці факти. *Проаналізуйте ефективність прийомів, які використовувались в прикладах.*

Практична задача (рівень С):

Групі учнів 4 класу запропонували вирішити п'ять простих арифметичних задач. В другому експерименті ці ж підслідні повинні були самі придумати п'ять аналогічних задач. Після цього учнів несподівано попросили відтворити числа з умов всіх 10 задач. (За І. М. Палей, 1966 р.). *Дайте письмову обгрунтовану відповідь.*

2. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ КОНСПЕКТУВАННЯ:

1. Гальперин П.Я. Психология мышления и учение о поэтапном формировании умственных действий // Исследования мышления в советской психологии / Отв. ред. Е. В. Шорохова. – М.: Наука, 1966. – С. 258-278.

3. СЛОВНИКОВА РОБОТА

Пам'ять, ейдетика, ремінісценція, амнезія, оперативна пам'ять.

4. ТЕМИ ДЛЯ НАУКОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ДОПОВІДЕЙ

1. Експериментальне дослідження пам'яті.
2. Вікові особливості розвитку пам'яті у дітей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аткинсон Р. Человеческая память и процесс обучения./ Р. Аткинсон - М.: Прогресс, 1980.
2. Блонский П.П. Память и мышление./ П.П. Блонский - СПб.: Питер, 2001.
3. Бондаренко А.Ф. Основы психологии. [Учебник для студентов гуманитарных вузов] / Бондаренко А.Ф. – К.: Освіта України. – 2009. – С. 63 -74, 117 – 124 До
3. Джеймс У. Память // Психология памяти: Хрестоматия / Ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романов. - М.: ЧеРо, 2000.
4. Егорова Т.В. Некоторые особенности памяти и конкретного мышления младших школьников с пониженной обучаемостью./Егорова Т.В. - М., 1971.
5. Дормашев Ю.Б., Романов В.Я. Психология внимания. / Дормашев Ю.Б., Романов В.Я. - М.: Тривола, 1995. –С.11-48, 292-298.
6. Выготский Л.С. История развития высших психических функций / Л.С. Выготский– М.: Апрель-Пресс, 2002. – 663-688.
7. Иванова Е.О гендерных особенностях памяти // Гендерные исследования. - 1999. - № 3.
8. Лурия А.Р. Маленькая книжка о большой памяти (Ум мнемониста). / Лурия А.Р – М., 1968.
9. Леонтьев А.Н. Лекции по общей психологии. / Леонтьев А.Н. – М.: Смысл, 2000. (Лекция 30. Виды и явления памяти).
10. Основы психології: [Підручник] / За заг. ред. О.В.Киричука, В.А.Роменця. – 4-е вид. стереотип. – К.: Либідь, 1999.- 632с.
11. Психологія: [підручник] / Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка та ін.; за ред. Ю.Л. Трофімова– К.: Либідь, 1999.-558 с.
12. Херманн Д. Язык памяти./ Д. Херманн - М.: Эксмо-Пресс, 2002.

ЛЕКЦІЯ 6

Тема: Мислення, мова та мовлення.

Мета: сформувати уявлення про мислення, мову та мовлення як вищу форму пізнавальної діяльності особистості, розкрити роль мовлення в житті та діяльності людини.

Основні поняття: мислення, поняття, судження, умовивід, аналіз, синтез, абстрагування, порівняння, узагальнення, наочно-дійове мислення, наочно-образне мислення, словесно-логічне мислення, гнучкість, широта, глибина, критичність, швидкість розуму, мовлення, текст, сигнал, знак, мова, зовнішня та внутрішня мова.

Зміст:

1. Поняття мислення, загальна характеристика. Класифікація.
2. Сутність мислення як процесу розв'язання завдань. Проблемна ситуація і задача. Основні мисленеві операції (порівняння, аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення). Форми мислення.
3. Мислення і мовлення: взаємозв'язок психічних процесів.
4. Функції мови. Види мови. Мова і мовлення.
5. Розвиток мислення і мовлення в онтогенезі.

Питання для самоконтролю:

1. Індивідуальні особливості мислення.
2. Розвиток когнітивно-лінгвістичних здібностей учнів.

СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6

Тема: Мислення, мова та мовлення.

План:

1. Мислення як вища форма пізнавальної діяльності.
2. Взаємоозв'язок мислення з іншими пізнавальними процесами.
3. Психологічні класифікації мислення. Процеси мислення.
4. Мовлення: фізіологічні основи мовлення та психологічна характеристика.
5. Індивідуальні особливості мислення, мовлення. Основні розлади мислення й мовлення.
6. Функції мови. Класифікації мов.
7. Міждисциплінарні дослідження мислення та мовлення.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ УСНОГО ВИКОНАННЯ В АУДИТОРІЇ:

1. Розкрийте значення дивергентного мислення в роботі педагога.
2. Якими методами можна вивчити процеси мислення та мовлення у людини?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ПОЗААУДИТОРНОГО ВИКОНАННЯ

1. ПРАКТИЧНІ ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ

Практична задача (рівень А):

1. Розкрийте специфічні риси мислення та мови як психічного процесу.
2. Вставте пропущене поняття:

1 _____ – сукупність способів або прийомів, які полегшують запам'ятовування необхідної кількості інформації, і ґрунтуються на законах асоціації.

2 _____ – процес пам'яті, завдяки якому відбувається закріплення нової інформації через поєднання її з набутою раніше.

3 _____ – процес пам'яті, у результаті якого відбувається поживлення або повторне збудження раніше утворених у мозку нервових зв'язків.

Практична задача (рівень В):

Важлива роль у розвитку мислення та мовлення учнів належить вчителю. Наведіть приклади запитань, які будуть активізувати різні мисленеві операції, творче мислення. Яка роль мовлення вчителя в цьому процесі?

Практична задача (рівень С):

1. Використовуючи вивчені закономірності мислення та мови сучасних підлітків, розробіть рекомендації для вчителів іноземної мови як найбільш ефективно проводити закріплення, повторення та опитування учнів з вивченої теми.

2. Опишіть розлади мовлення.

3. Визначте моливі профілактичні засоби розладів мовлення.

2. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ КОНСПЕКТУВАННЯ:

1. Выготский Л.С. Мышление и речь // Собрание сочинений: В 6 т. Т. 6. – М., 1984, - С. 5-361

3. СЛОВНИКОВА РОБОТА

Мислення, мовлення, коефіцієнт інтелекту, аналіз, синтез, абстрагування, порівняння, узагальнення, мова, зовнішня та внутрішня мова, мовлення.

4. ТЕМИ ДЛЯ НАУКОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ДОПОВІДЕЙ

1. Розвиток культури мислення та мовлення в навчальному процесі.

2. Мислення як самостійна діяльність.

3. Специфіка вивчення мовлення в психології.

4. Основні проблеми й методи психолінгвістики.

5. НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Прочитайте та підготуйте доповідь за роботою Гальперина П.Я. О методах поэтапного формирования умственных действий. Хрестоматия по психологии. – М., 1977. – С. 97-101.

ЛАБОРАТОРНИЙ ПРАКТИКУМ

Доберіть методики та дослідіть особливості мислення. (Волошина В.В., Долинська Л.В., Ставицька С.О., Темрук О.В. Загальна психологія: Практикум. Навч. Посіб. 4-те вид. – К.: Каравела, 2011. – С. 88).

Отримані результати оформіть у лабораторну роботу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко А.Ф. Основы психологии. [Учебник для студентов гуманитарных вузов] / А.Ф. Бондаренко – К.: Освіта України. – 2009. – С. 75 - 98
2. Вертгеймер М. Продуктивное мышление. / М. Вертгеймер - М., 1988.
3. Завалишина Д.Н. Практическое мышление: Специфика и проблемы развития. / Д.Н. Завалишина - М.: Институт психологии РАН, 2005.
4. Психологія: [підручник] / Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 1999.-558 с.
5. Основы психологии: [Підручник] / За заг. ред. О.В.Киричука, В.А.Роменця. [– 4-е вид. стереотип.] – К.: Либідь, 1999.- 632с.

6. Меерович М. Технология творческого мышления: Практик. пособие./ М. Меерович - Мн.: Харвест, 2003.
7. М'ясоїд П.А. Загальна психологія. / М'ясоїд П.А. – К.: Вища школа, 2001.- 487 с.
8. Немов Р.С. Психологія. [Кн.1 .] / Немов Р.С. – М.: Просвещение: ВЛАДОС, 1995. – 576 с.
9. Овчинникова Т.Н. Личность и мышление ребенка./ Т.Н. Овчинникова - Екатеринбург: Деловая книга, 2000.

ЛЕКЦІЯ 7

Тема. Уява і уявлення як психічний процес

Мета: розкрити роль уявлення та уяви в житті та діяльності людини.

Основні поняття: Уява. Активна, пасивна уява. Мрія. Творчість. Агломунація. Аналогія. Гіперболізація. Акцентування. Типізація.

Зміст:

1. Уява: сутність, різновиди, характеристика.
2. Індивідуальні особливості уяви. Місце уяви в діяльності людини.
3. Уява та творчість.
4. Фантазія в художній творчості.
5. Розвиток уяви та творчості у дітей.

Питання для самоконтролю:

1. Індивідуальні особливості уяви.
2. Розвиток уяви та уявлень в учнів середньої школи.

СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7

Тема: Уява та уявлення

План:

1. Поняття про уяву, її види і процеси. Зв'язок мислення та уяви.
2. Види уяви, характеристика.
3. Прийоми створення образів уяви.
4. Індивідуальні особливості уяви.
5. Вправи, прийоми та техніки розвитку уяви.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ УСНОГО ВИКОНАННЯ В АУДИТОРІЇ:

Який вид уяви превалює у діяльності художника, письменника? Який вид уяви бажаний у педагога (менеджера)?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ПОЗААУДИТОРНОГО ВИКОНАННЯ

1. ПРАКТИЧНІ ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ

Практична задача (рівень А):

1. Розкрийте специфічні риси уяви як психічного процесу.

Практична задача (рівень В):

Важлива роль у розвитку уяви дитини належить практичним діям та читанню літератури. Наведіть приклади практичної діяльності дитини та дитячої літератури, які будуть активізувати розвиток уяви та спонукати дитину до фантазування.

Практична задача (рівень С):

Використовуючи художню літературу, наведіть приклади та опишіть види уяви у дітей і визначте роль в розвитку фантазії дітей казки

2. СЛОВНИКОВА РОБОТА

Уява, мимовільна уява, довільна уява, репродуктивна уява, творча уява, аглютинація, гіперболізація, типізація, ятрогенія, ідеомоторний акт, мрія, фантазія, антиципація, аналогія, алегорія, галюцинація.

3. ТЕМИ ДЛЯ НАУКОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ДОПОВІДЕЙ

1. Роль уяви у вивченні іноземної мови в молодшій школі.
2. Розвиток уяви в навчальному процесі.

ЛАБОРАТОРНИЙ ПРАКТИКУМ

Доберіть методики та дослідіть особливості уяви. (Волошина В.В., Долинська Л.В., Ставицька С.О., Темрук О.В. Загальна психологія: Практикум: Навч. Посіб. 4-те вид. – К.: Каравела, 2011. – С. 88).

Отримані результати оформіть у лабораторну роботу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко А.Ф. Основы психологии. [Учебник для студентов гуманитарных вузов] / Бондаренко А.Ф. – К.: Освіта України. – 2009.
2. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. Психол. очерк: Кн. для учителя./ Л.С. Выготский- 3-е изд. - М.: Просвещение, 1991.
3. Выготский Л.С. Лекции по психологии. [Лекция пятая. «Воображение и его развитие в детском возрасте»] // Психология. / Выготский Л.С. – М.: Апрель-Пресс, 2002.
4. Кравцова Е. Развитие воображения // Дошкольное воспитание. - 1989.
5. Лебедев В. Миры воображения: Руководство по интерактивной имагогике./ В. Лебедев - М.: Ин-т Психотерапии, 2002.
6. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: [Навчальний посібник.] / М'ясоїд П.А. – К.: Вища шк., 1998. – 479 с.
7. Загальна психологія: [Підручник для студентів вищ. навч. закладів] / С.Д.Максименко, В.О.Зайчук, В.В.Клименко, В.О.Соловієнко. – К.: Форум, 2000.
8. Основы психологии: [Підручник] / За заг. ред. О.В.Киричука, В.А.Роменця. [– 4-е вид. Стереотип]. – К.: Либідь, 1999
9. Рибо Т. Творческое воображение./ Рибо Т . СПб., 1901.

ЛЕКЦІЯ 8

Тема 8. Вольова сфера особистості. Увага.

Мета: Дати уявлення про вольову сферу людини, сформувати уявлення про атенційний процес.

Основні поняття: воля, вольова дія, увага, зовнішня увага, внутрішня увага, довільна увага, об'єм уваги, розподіл уваги, концентрація уваги, стійкість уваги, переключення

Зміст:

1. Воля як свідома саморегуляція в процесі подолання труднощів. Функції волі, структура вольового акту.
2. Локус контролю. Вольові якості людини: сила волі, наполегливість, витримка, рішучість, сміливість, витримка, впевненість, відповідальність, дисциплінованість, обов'язковість, принциповість, ініціативність.
3. Розвиток вольових якостей в процесі виховання та самовиховання.
4. Увага як вища психічна функція. Класифікація процесів та станів уваги.
5. Специфічні риси, функції та властивості уваги.
6. Основні проблеми психології уваги.
7. Тренованість волі та розвиток уваги.

Питання для самоконтролю:

1. Індивідуальний прояв вольової сфери людини.
2. Механізми вольової регуляції поведінки.
3. Значення уваги у навчання учнів молодшої школи.

СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8**Тема. Вольові та атенційні процеси.****План:**

1. Поняття про увагу, механізми і природу уваги. Види уваги, особливості, умови механізми, якості.
2. Значення уваги в житті та діяльності людини.
3. Вікові особливості розвитку уваги. Прийоми розвитку уваги.
4. Воля як психічне явище. Критерії вольової поведінки.
5. Вольові дії (довільні і мимовільні). Простий і складний вольовий акт. Основні фази (структура) складної вольової дії. Ознаки вольової дії. Стадії (етапи) вольової дії.
6. Вольова регуляція особистості. Механізми вольової регуляції. Вольові стани.
7. Класифікація вольових якостей особистості: первинні: (базальні) – сила волі, енергійність, наполегливість, витримка, сміливість тощо; вторинні (характерологічні) – хоробрість, рішучість, впевненість в собі, самоволодіння та ін.; третинні (морально-ціннісні) – відповідальність, принциповість, обов'язковість, ініціативність та ін.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ УСНОГО ВИКОНАННЯ В АУДИТОРІЇ:

1. Обґрунтуйте роль уваги в житті людини.
2. Запропонуйте власні ідеї на тему: «Як розвинути та покращити власні вольові зусилля?»

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ПОЗААУДИТОРНОГО ВИКОНАННЯ**2. ПРАКТИЧНІ ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ****Практична задача (рівень А):**

1. Розкрийте специфічні риси уваги як психічного процесу.

2. В психології існує думка, що фізіологічною основою уваги є наявність у корі головного мозку стійкого осередку оптимального збудження, який негативно індукує суміжні ділянки. Хто її автор?

Практична задача (рівень В):

1. Проведіть спостереження за мовою телеведучих новин та визначте методики привертання уваги (мова, вирази, жести і т.д.) глядачів до ключових моментів події. Поясніть ці факти. Проаналізуйте ефективність прийомів, які використовувались в прикладах.

Практична задача (рівень С):

1. «Запорукою геніальності – є увага». Зазначте аргументи «за» і «проти». *Дайте письмову обгрунтовану відповідь.* Підготуйте есе на дану тему.
2. У чому виявляються головні функції волі та етапи розвитку складної вольової дії? Які чинники, на вашу думку, справляють найбільший вплив на розвиток волі людини?

2. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ КОНСПЕКТУВАННЯ:

1. Лурия А.Р. Внимание и память. – М., 1975.
2. Вилюнас В.К. Психология эмоциональных явлений. – М., 1976.

3. СЛОВНИКОВА РОБОТА

Увага, довільна увага, мимовільна увага, розподіл уваги, концентрація уваги, воля, локус контролю, вольові якості.

4. ТЕМИ ДЛЯ НАУКОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ДОПОВІДЕЙ

1. Розвиток та виховання вольової активності людини: позитивні та негативні вольові якості.
2. Методологія дослідження особливостей уваги в педагогічній діяльності
3. Педагогічна спостережливість та уважність.

ЛАБОРАТОРНИЙ ПРАКТИКУМ

Використовуючи підручник Т.И. Пашукова, А.И. Допира, Г.В. Дьяконов (сост.) Психологические исследования: Практикум по общей психологии для студентов педагогических вузов Учеб. пособие. — М.: Издательство "Институт практической психологии", 1996., дослідіть стійкості уваги за допомогою коректурних таблиць Бурдона та рівень концентрації уваги за допомогою тесту П'єрона-Рузера. Отримані результати оформіть відповідно до вимог.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Белоусова Е.Д., Никанорова М.Ю. Синдром дефицита внимания (гиперактивности) // Российский вестник перинатологии и педиатрии. – 2000.
2. Бондаренко А.Ф. Основы психологии. [Учебник для студентов гуманитарных вузов] / А.Ф. Бондаренко– К.: Освіта України. – 2009. – С.108-116
3. Дормашев Ю.Б., Романов В.Я. Психология внимания./ Ю.Б. Дормашев, В.Я. Романов - М., 1995.
4. Макгонигал К. Сила воли. Как развить и укрепить./ К. Макгонигал — М.: «Манн, Иванов и Фербер», 2012.
5. Ильин Е.П. Психология воли. / Ильин Е.П. – Спб.: Питер, 2002.
6. Немов Р. С. Психология. [Кн. 1.] / Немов Р. С. – М.: ВЛАДОС, 1997. – С. 424-460.

7. Психологія: [Підручник] / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. [– 2-ге вид.] – К.: Либідь, 2000. – С. 337-364.
8. Развитие внимания малыша / Сост. Гаврина С.Е. и др. - Ярославль, 1997.
9. Столяренко Л. Д. Основы психологии. / Столяренко Л. Д. - [3-е изд]. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2000. – С. 243-259.

ЛЕКЦІЯ 9

Тема: Психічні стани людини. Змінені стани свідомості.

Мета: Сформувати знання про сутність, функції та роль психічних станів людини, емоцій у житті особистості; проаналізувати взаємозв'язок емоцій і почуттів.

Основні поняття: емоції, почуття, амбівалентність почуттів, модальність почуттів, стрес, афект, настрій, потяг, пристрасть, емпатія, ейфорія, психічна депривація, фрустрація, депресія, страх, тривога, сором, симпатія, радість, гнів, зневага, іронія, відраза, горе, емоційні стани, змінені стани свідомості, сон, безсоння, галюцинаторні стани свідомості, хворобливі стани, передсмертні стани свідомості

Зміст:

1. Поняття про емоції і почуття: загальна характеристика. Функції емоцій і почуттів.
2. Психологічні теорії емоцій, їх фізіологічна основа.
3. Види емоцій: прості і складні, вроджені і набуті. Види почуттів: моральні, інтелектуальні, естетичні.
4. Форми переживання емоцій і почуттів: афекти, настрої, стрес, пристрасті, потяги. Емоційні стани (страх, тривога, сором, гнів, роздратування, радість та ін.)
5. Загальна характеристика рівнів активності свідомості; сон, сновидіння та розлади сну
6. Розвиток і виховання культури емоцій і почуттів у дітей.

Питання для самоконтролю:

1. Індивідуальний прояв емоційної сфери людини
2. Охарактеризуйте емоційні стани людини.

СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9

Тема: Психічні стани особистості.

План:

1. Характеристики емоційного реагування. Емоційні властивості людини.
2. Фізіологічні основи емоційних станів.
3. Вищі емоції (почуття) людини.
4. Загальна характеристика рівнів активності свідомості.
5. Сон, сновидіння та розлади сну.
6. Змінені стани свідомості.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ УСНОГО ВИКОНАННЯ В АУДИТОРІЇ:

1. Обґрунтуйте роль емоцій в житті людини.
2. Запропонуйте власні ідеї на тему: «Як розвинути емоційну сферу дитини?»

3. За якими ознаками можна констатувати, що людина перебуває в стані емоційного збудження?

4. Які об'єктивні та суб'єктивні чинники можуть вливати на настрій? Якими є головні ознаки афекту?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ПОЗААУДИТОРНОГО ВИКОНАННЯ

1. ПРАКТИЧНІ ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ

Практична задача (рівень А):

Встановіть відповідність між емоційними станами та їх характеристиками:

1. Криза	А. Стан, що викликається нездоланими перешкодами на шляху досягнення значущої мети і супроводжується переживанням невдачі, розпачу.
2. Настрій	В. Стан нервово-психічного перенапруження, що викликається неочікуваним або надто сильним подразником, адекватна реакція на який досі не була сформована.
3. Фрустрація	С. Стан психічної напруженості, що характеризується неможливістю вирішення суб'єктивно значущої ситуації і потребує перебудови особистісної системи цінностей і мотивів.
4. Пристрасть	Д. Бурхливий та швидкоплинний емоційний стан, аварійна реакція на екстремальну ситуацію, що повністю оволодіває людиною й характеризується значними змінами у свідомості та порушенням вольового контролю за поведінкою.
5. Стрес	Е. Загальний емоційний стан, що забарвлює протягом досить тривалого часу окремі психічні прояви та поведінку особистості в цілому, характеризується слабкою вираженістю та усвідомленням причин і факторів, які їх викликають.
6. Афект	Ф. Стан, який виявляється у сильному, глибокому і стійкому переживанні, з яскраво вираженою спрямованістю на досягнення мети, предмета чи об'єкта потягу.

2. Визначити, що з перерахованого відноситься до афектів?

збентеження, лють, огида, відчай, симпатія, жах, страх, обурення, екстаз

3. До позитивних вольових якостей відносяться:

Рішучість, завзятість, мужність, упертість, відповідальність, примхливість, відповідальність, самовладання, сміливість, цілеспрямованість

Практична задача (рівень В):

1. Які з перерахованих характеристик відносяться до людини як до особистості, а які - як до індивіда?

Цілеспрямованість, упертість, вдумливість, висока емоційність, старанність, цілісність, приємний голос, суспільна активність, критичність розуму, прекрасна дикція, середній ріст, музикальність, запальність, моральна вихованість, низька адаптація до темряви, ригідність, працьовитість, погана просторова координація, блакитні очі, гарний слух, ідейна переконаність, уважність, рухливість, чесність, віра, страх, шляхетність, лінощі, стрес, меланхолія, авторитет, мова, темперамент, інстинкти, переконання, знання, задатки, ідеали, вікові особливості почуттів, механічна пам'ять, мислення, мова, музичний слух, гуманність. *Відповідь обґрунтуйте.*

Практична задача (рівень С):

1. Наведіть приклади коли емоційні реакції не відповідають об'єктивним впливам. Наведені ситуації проаналізуйте.

2. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ КОНСПЕКТУВАННЯ:

Вилюнас В.К. Психология эмоциональных явлений. – М.,1976.

3. СЛОВНИКОВА РОБОТА

Почуття, емоції, настрої, афект, фрустрація, стрес, пристрасть

4. ТЕМИ ДЛЯ НАУКОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ДОПОВІДЕЙ

1. Емоції і людська індивідуальність.
2. Прояви емоцій у художній творчості.

ЛАБОРАТОРНИЙ ПРАКТИКУМ

Використовуючи підручник Т.И. Пашукова, А.И. Допира, Г.В. Дьяконов (сост.) Психологические исследования: Практикум по общей психологии для студентов педагогических вузов Учеб. пособие. — М.: Издательство "Институт практической психологии", 1996., дослідіть особливості емоційно-вольової сфери. Отримані результати оформіть відповідно до вимог.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бреслав Г. М. Эмоциональные особенности формирования личности в детстве: норма и отклонения./ Г. М. Бреслав - М., 1990.
2. Валлон А. Психическое развитие ребенка./ А. Валлон - СПб.: Питер, 2001
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. / Рубинштейн С.Л. – СПб.: Питер, 2005. – С. 551-586.
4. Психология эмоций. [Тексты] / Под ред. В.К.Вилюнаса., Ю.Б.Гиппенрейтер. – М.,1984.
5. Изард К. Психология эмоций./ К. Изард - СПб.: Питер, 2000
6. Мерлин В. С. Психология индивидуальности. / Мерлин В. С. – М.: Ин-т практ. психологии; Воронеж: НПО „МОДЕК”, 1996. – 446 с.
7. Немов Р. С. Психология.[Кн. 1.] / Немов Р. С. – М.: ВЛАДОС, 1997. – С. 394-423.
8. Трофімов Ю. Л. Психологія: [Підручник] / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2000. – С. 103-112.

ЛЕКЦІЯ 10

Тема: Темперамент. Характер. Здібності.

Мета: Дати студентам знання про фізіологічні підходи в оцінці індивідуальних особливостей людини та розкрити зміст здібностей як психічних властивостей людини.

Основні поняття: Психічні властивості людини. Темперамент. Тип ВНД. Сила, рівноваженість, рухливість нервових процесів. Холеричний тип темпераменту. Сангвінічний тип. Меланхолічний тип. Флегматичний тип. Роль темпераменту в діяльності людини. Характер. Структура характеру. Інтроверсія. Екстраверсія. Акцентуації характеру. Здібності. Загальні здібності. Спеціальні здібності.

Зміст:

- 1 . Поняття темпераменту: загальна характеристика, типи темпераменту.
- 2 . Роль темпераменту в діяльності людини.
- 3 . Поняття про характер. Структура характеру, природа характеру, формування характеру та психологічні типології характеру.
- 4 . Риси характеру (спрямованість, розумові та емоційно-вольові якості).
- 5 . Акцентуація рис характеру: гіпертимний, циклоїдний, лабільний, астеноневротичний, сензитивний, тривожно-педантичний, інтровертований, демонстративний, нестійкий. Характер та вчинки людини.
- 6 . Загальні та спеціальні здібності.
- 7 . Рівні розвитку здібностей: обдарованість, талант, геніальність. Розвиток та формування, компенсація здібностей.

Питання для самоконтролю:

1. Індивідуальний прояв характеру та темпераменту людини
2. Механізми формування професійних здібностей

СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10

Тема: Темперамент. Характер. Здібності.

Мета: Поглибити знання студентів про природу та сутність індивідуально-психологічних властивостей людини.

План:

1. Загальна характеристика темпераменту.
2. Фізіологічні основи темпераменту людини.
3. Типи, особливості прояву в поведінці та психологічні властивості темпераменту.
4. Загальна характеристика та структура характеру.
5. Властивості характеру.
6. Формування характеру. Характеристика головних чинників, що впливають на формування характеру.
7. Задатки, схильності та здібності.
8. Загальна характеристика здібностей: структура, види та рівні розвитку здібностей.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ УСНОГО ВИКОНАННЯ В АУДИТОРІЇ:

1. Наведіть основні аргументи прихильників вродженого та набутого характеру здібностей.
2. Мистецтво та психологія. Нерідко великих письменників, художників і пр. називають «великими психологами». У чому конкретно може виражатися «психологізм» художнього твору? Наведіть приклади. Чи може мистецтво бути антипсихологічним?

3. Психологічна задача:

Вчителька початкових класів на вимогу Опікунської Ради склала характеристику на ученицю: «Катерина – черноока, невеселої вдачі, низька на зріст та з надмірною вагою дівчинка. Має 9 років. Школу майже не відвідує, хоча має інтерес до математики.

На уроках поводить тихо, але неорганізовано. Завжди одягнена однаково. В класі друзів немає, оскільки замкнута в собі....»

Проаналізуйте цей уривок та вкажіть які риси характеру притаманні дівчинці. А що не відноситься до рис характеру і чому?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ПОЗААУДИТОРНОГО ВИКОНАННЯ

1. ПРАКТИЧНІ ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ

Практична задача (рівень А):

1. Які з наведених прикметників слугують для опису рухової сфери темпераменту, а які — для характеристики емоційної: швидкий, рухливий, живий, різкий, в'ялий, імпульсивний, чутливий, життєрадісний, повільний, енергійний, стрімкий, загальмований.

2. Дайте порівняльну характеристику типам темпераментів людини, спираючись на властивості НС людини.

Практична задача (рівень В):

1. Складіть короткий опис-розповідь про власні здібності.

2. Прокоментуйте наступні вислови. Вкажіть найбільш правильний, з вашої точки зору:

- Особливості темпераменту залежать від хімізму крові та гормонів.
- В основі темпераменту лежить тип нервової системи.
- Недоліки темпераменту можуть компенсуватись за рахунок зосередженості, зацікавленості, підготовки, вольових зусиль.
- Темперамент не існує до діяльності чи за межами діяльності в широкому сенсі цього слова.
- Темперамент визначається кількістю загальної енергії в організмі.
- Темперамент визначається конституцією людини.

Практична задача (рівень С):

Доберіть приклади з життя видатних людей (вчених, письменників, акторів, музикантів, політиків), які демонструють особливості прояву, розвитку, компенсації, взаємозв'язку здібностей.

2. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ КОНСПЕКТУВАННЯ:

Симонов П. В., Ершов П. М. Темперамент. Характер. Личность. – М.: Наука, 1984. – 161 с.

3. СЛОВНИКОВА РОБОТА

Темперамент, екстравертованість, інтровертованість, характер, акцентуація характеру, здібності, талант, обдарованість, геніальність, задатки.

4. ТЕМИ ДЛЯ НАУКОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ДОПОВІДЕЙ

1. Методи діагностики та дослідження здібностей.
2. Діагностика здібностей, навчання та виховання як фактори розвитку здібностей.
3. Врахування особливостей темпераменту в навчанні та вихованні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Айзенк Г. Проверьте ваши способности / [Пер. с англ.] / Айзенк Г. - М.: Мир, 1972.
2. Асмолов А.Г. Психология личности. / Асмолов А.Г. - М.: Просвещение, 1990.
3. Барков В.І., Тютюнников А.М. Як визначити творчі здібності дитини. / Барков В.І., Тютюнников А.М. - К.: Україна, 1991.
4. Бондаренко А.Ф. Основы психологии. [Учебник для студентов гуманитарных вузов] / Бондаренко А.Ф. – К.: Освіта України. – 2009. – С.147-181
5. Борозина Л.В. Психология характера: Исторический очерк. / Борозина Л.В. - М.:

- Изд-во Моск. ун-та, 1997. -Ч. 1.
6. Варій М.Й. Загальна психологія: [Навч. посібник Для студ. психол. і педагог.спеціальностей] / Варій М.Й.- Львів: Край, 2005.
 7. Гільбух Ю.З. Розумово обдарована дитина. [Психологія, діагностика, педагогіка] / Гільбух Ю.З [Пер. з рос.] - К.: ВІПОЛ, 1993.
 8. Леонгард К. Акцентуированные личности / Пер. с нем. / Леонгард К. - К.: Виш. шк., 1989.
 9. Максименко С.Д. Основи генетичної психології: [Навч. посібник.] / Максименко С.Д. - К.: НПЦ Перспектива, 1998.
 10. Психологія: [Підручник] / За ред. Ю.Л. Трофімова, [3-тє вид] / . - К.: Либідь, 2001.
 11. Орлов Ю.М. Самосознание и самовоспитание характера. / Орлов Ю.М. - М.: Просвещение, 1987.
 12. Симонов П.В., Ершов П.М. Темперамент. Характер. Личность. / Симонов П.В., Ершов П.М. - М.: Наука, 1984.
 13. Стреляу Я. Роль темперамента в психическом развитии/ Пер. с пол. / Стреляу Я. - М.: Прогресс, 1982.
 14. Столин В.В. Самосознание личности. / Столин В.В. - М.: Изд-во МГУ, 1983.

МОДУЛЬ 2. ПСИХОСОЦІАЛЬНІ ЯВИЩА. ЗАКОНОМІРНОСТІ, УМОВИ ТА ЕТАПИ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

ЛЕКЦІЯ 1

Тема: Діяльність

Мета: Дати студентам знання про активність як стан і умови існування, розкрити взаємозв'язок активності та діяльності суб'єкта.

Основні поняття: активність, діяльність, дії, операції, потреби, мотиви, цілі, завдання, програма діяльності, інтеріоризація, екстеріоризація, уміння, навички, звички, види діяльності.

Зміст:

1. Діяльність як психологічна проблема. Поняття про діяльність як прояв фізичної і психічної активності.

2. Діяльність як фактор розвитку індивіда і становлення людської особистості та індивідуальності. Соціально-психологічний аспект діяльності. Діяльність як психофізіологічний процес: психічні процеси та досвід людини (знання, уміння, навички, звички).

3. Зміст і структура активності і діяльності: потреба, мотив, задача, дія (операція), результат, контроль і оцінка. Внутрішні і зовнішні компоненти діяльності Інтеріоризація та екстеріоризація.

4. Види людської діяльності (спілкування, гра, навчання, праця); їх освоєння і розвиток.

Питання для самоконтролю:

1. Визначення поняття «діяльність», види діяльності
2. Відмінні риси людської діяльності

СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1

Тема: Діяльність.

План:

1. Поняття про діяльність. Мета і мотиви діяльності. Структура діяльності.
2. Способи діяльності, процес їх опанування. Перенесення та інтерференція дій.
3. Види діяльності. Творчість. Діяльність як специфічна форма людської активності. Основні компоненти діяльності.
4. Характерні ознаки гри як різновиду діяльності. Характерні ознаки навчання як різновиду діяльності. Характерні ознаки праці як різновиду діяльності.
5. Поняття про вміння. Поняття про навички. Процес формування вмінь і навичок. Умови формування вмінь і навичок.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ УСНОГО ВИКОНАННЯ В АУДИТОРІЇ:

1. Визначте основні компоненти людської діяльності
2. Які характерологічні ознаки гри та навчання як основних видів людської діяльності?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ПОЗААУДИТОРНОГО ВИКОНАННЯ

1. ПРАКТИЧНІ ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ

Практична задача (рівень А):

1. Яка структура діяльності людини?
2. Дайте порівняльну характеристику видам людської діяльності.

Практична задача (рівень В):

1. Складіть короткий опис-розповідь про власну діяльність.
2. Визначте роль емоцій у керуванні діяльністю людини.

Практична задача (рівень С):

1. Складіть схему "Види діяльності", проаналізувавши декілька навчальних джерел та обгрунтуйте види діяльності прикладами з життя видатних людей (вчених, письменників, акторів, музикантів, політиків), які демонструють особливості розвитку діяльності.
2. Проаналізуйте види людської діяльності відповідно до розвитку особистості.

2. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ КОНСПЕКТУВАННЯ:

1. Круглова Н.Ф. Произвольная регуляция деятельности и физическое утомление // "Вопросы психологии". - 1976. - № 2.
2. Леонтьев А.Н. Общее понятие о деятельности // Основы теории речевой деятельности/ Под ред. А. А. Леонтьева. - М.: "Наука", 1974. - С. 5-28.

3. СЛОВНИКОВА РОБОТА

Діяльність, операції, потреби, мотиви, цілі, інтеріоризація, екстеріоризація, уміння, навички, звички, гра, навчання, учіння, праця.

4. ТЕМИ ДЛЯ НАУКОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ДОПОВІДЕЙ

1. Основні теорії діяльності в роботах українських вчених-психологів
2. Енергопотенціал людини та її здатність до діяльності.
3. Психологічний зміст натхнення як творчого стану

5. НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Підготуйте наукове повідомлення на тему «Особливості системного підходу до вивчення діяльності та поведінки особистості». Презентуйте його на семінарському занятті

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко А.Ф. Основы психологии. [Учебник для студентов гуманитарных вузов] / Бондаренко А.Ф. – К.: Освита України. – 2009.
2. Выготский Л.С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка / Выготский Л.С // "Вопросы психологии". - 1966. - № 6.
3. Занков Л.В. К проблеме обучения и развития / Занков Л.В. // "Вопросы психологии". - 1974. - № 3.
4. Лучков В.В. Обучение психомоторным навыкам / Лучков В.В. // "Вопросы психологии". - 1970. - № 4.
5. С.Д.Максименко, Загальна психологія: [Підручник для студентів вищ. навч. закладів] / С.Д.Максименко, В.О.Зайчук, В.В.Клименко, В.О.Соловієнко. – К.: Форум, 2000.
6. Платонов К.К. Вопросы психологии труда. / Платонов К.К. - М.: "Медицина", 1970.- С. 7-28, 208-227.
7. Рубинштейн С.Л. Проблема сознания и деятельности в истории советской психологии [Принципы и пути развития психология.] / Рубинштейн С.Л. - М.: Изд-во АН СССР, 1959. - С. 249-255.
8. Совместная деятельность: методология, теория и практика / под ред.А.Л. Журавлева. - М.: Наука, 1988. - С. 19-36.
9. Эльконин Д.Б. Психология игры. / Эльконин Д.Б. - М.: "Педагогика", 1978. - С. 271-285.

ЛЕКЦІЯ 2

Тема: Особистість

Мета: Розкрити психологічний зміст поняття особистості, дати студентам знання про структуру особистості.

Основні поняття: Людина, індивід, особистість, індивідуальність, спрямованість, “Я” особистості, цінності особистості, соціалізація, соціальні ролі, установки, життєвий сценарій

Зміст

1. Поняття особистості в психології. Людина, індивід, особистість, індивідуальність. Особистість як об’єкт і суб’єкт соціальної взаємодії.

2. Типи теорій особистості: психодинамічні, соціодинамічні, інтеракціоністичні, експериментальні, неекспериментальні; структурні, динамічні.

3. Поняття про розвиток, формування і виховання особистості. Біологічне і соціальне в розвитку особистості.

4. Поняття про структуру особистості. Спрямованість особистості. Активність особистості. Потреби як джерело активності. Види потреб.

5. Самосвідомість. “Я-концепція” та її компоненти: когнітивний, емоційно-оцінний, поведінковий. Самооцінка – центральний компонент “Я-концепції”: за рівнем (висока, середня, низька); за співвіднесенням з реальними успіхами (адекватна, неадекватна); за особливістю функціонування (конфліктна, безконфліктна). Рівень домагань. Самоповага.

Питання для самостійного вивчення: поняття соціалізація, механізми та умови соціалізації. Проблема самоактуалізації. Локус контроль як соціально-психологічна характеристика особистості.

Питання для самоконтролю:

1. Визначення поняття «особистість».
2. Назвіть основні психологічні підходи до вивчення особистості.

СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2

Тема: Особистість.

План:

1. Розвиток, формування і виховання особистості.
2. Класифікація теорій особистості.
3. Характеристика процесу становлення особистості.
4. Соціальні типи особистості.
5. Структура особистості. Тривимірна структура особистості. Структура особистості за К.Платоновим, Л.Столяренко.
6. Стадії соціалізації особистості; соціальні ролі; соціальні установки. Соціально-психологічна адаптація як засіб та умова соціалізації особистості.
7. Проблема самоактуалізації, умови ефективної самоактуалізації. Локус контролю.
8. Основні підходи до дослідження особистості.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ УСНОГО ВИКОНАННЯ В АУДИТОРІЇ:

1. Які соціальні ролі ви виконуєте?
2. Визначте стадії соціалізації особистості

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ПОЗААУДИТОРНОГО ВИКОНАННЯ

1. ПРАКТИЧНІ ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ

Практична задача (рівень А):

1. Проаналізуйте соціальні та психологічні умови становлення особистості.
2. Складіть схеми: «Співвідношення понять «людина», «особистість», «індивід», «індивідуальність»; Литература: Гамезо М.В., Домашенко І.А. Атлас по психології. - М., 2003. - с. 60-73.

Практична задача (рівень В):

1. Наведіть приклади соціокультурних типів особистості з відомих Вам класичних літературних творів.
2. Визначте фактори, які впливають на формування самооцінки людини.

Практична задача (рівень С):

1. За допомогою структурної схеми, малюнка, графічно зобразіть співвідношення понять людина, особистість, індивід, індивідуальність.
2. Розкрийте значення «Я-концепції» для формування особистості
3. У чому виявляється ідентифікація особистості?

2. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ КОНСПЕКТУВАННЯ:

1. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. Изд. 2-е. - М.: Политиздат, 1977.

3. СЛОВНИКОВА РОБОТА

Людина, індивід, особистість, соціальна роль, індивідуальність, самосвідомість, “Я-концепція”, рівень домагань, самооцінка, самоповага.

4. ТЕМИ ДЛЯ НАУКОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ДОПОВІДЕЙ

1. Роль навиків у розвитку особистості дитини
2. Форми і методи самовиховання як фактор самовдосконалення особистості.

5. НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

Підготуйте наукове повідомлення на тему «Шляхи, умови, фактори особистісного зростання», використовуючи наукові матеріали та публікації з теми, розміщені в журналах «Вопросы психологии», «Журнал практикующего психолога» за 2012 рік .

ЛАБОРАТОРНИЙ ПРАКТИКУМ

Доберіть в посібниках з практикуму вказані методики та проведіть вивчення прояву власних особливостей.

- “Будинок-дерево-людина”;
- опитувальник САН – оперативна оцінка самопочуття, активності, настрою;
- методика Ч.Д.Спілбергера. Шкала самооцінки – дослідження рівня реактивної та особистісної тривожності;

Результати оформіть відповідно до рекомендацій та інструкцій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко А.Ф. Основы психологии. [Учебник для студентов гуманитарных вузов] / Бондаренко А.Ф. – К.: Освіта України. – 2009.
2. Борозина Л.В. Психология характера: Исторический очерк. / Борозина Л.В. - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1997. -Ч. 1.
3. Варій М.Й. Загальна психологія: [Навч. посібник Для студ. психол. і педагог. спеціальностей] / Варій М.Й.. - Львів: Край, 2005.
4. Мерлин В.С. Структура личности: Характер, способности, самосознание: [Учеб. Пособие к спецкурсу] / Мерлин В.С.. - Пермь: Изд-во Перм. ун-та, 1990.
5. Психологія: [Підручник] / За ред. Ю.Л. Трофімова, [3-тє вид.] - К.: Либідь, 2001.
6. Орлов Ю.М. Самосознание и самовоспитание характера. / Орлов Ю.М. - М.: Просвещение, 1987.
7. Симонов П.В., Ершов П.М. Темперамент. Характер. Личность. / Симонов П.В., Ершов П.М. - М.: Наука, 1984.
8. Стреляу Я. Роль темперамента в психическом развитии/ Пер. с пол. / Стреляу Я. - М.: Прогресс, 1982.
9. Столин В.В. Самосознание личности. / Столин В.В. - М.: Изд-во МГУ, 1983.
10. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности / Хьелл Л., Зиглер Д. – СПб: Питер Пресс, 1999.

ЛЕКЦІЯ 3

Тема. Група та міжособистісні стосунки

Мета: Дати знання про роль і значення груп та міжособистісних стосунків у соціальному житті людини. Ознайомити студентів з розвитком міжгрупової взаємодії.

Основні поняття: Група, види груп, формальні, неформальні групи, референтна група, випадкова група, асоціація, корпорація, міжособистісні стосунки, групова згуртованість, конформізм, керівництво і лідерство.

Зміст:

1. Загальна характеристика групи та міжособистісних стосунків.
2. Види груп та рівні їхнього розвитку.
3. Міжособистісні стосунки.
4. Поняття про групову динаміку та її механізми, феномен конформізму.
5. Керівництво і лідерство у малій групі.

Питання для самоконтролю:

1. Структура взаємодії у малих соціальних групах
2. Стадії розвитку колективу.

. СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3

Тема: Група та міжособистісні стосунки

План

1. Поняття «мала соціальна група». Ознаки. Структура взаємовідносин у малій соціальній групі
2. Феномени групової життєдіяльності.
3. Класифікація груп у психології. Рівні соціально-психологічного розвитку груп.
4. Вплив групи на особистість та особистості на групу. Референтні групи і особистість. Проблема конформізму і нонконформізму.
5. Позиція, статус, роль особистості в групі. Групова свідомість.
6. Соціально-психологічні явища в малих групах та у великих групах.
7. Шкільний клас як мала група
8. Методи дослідження міжособистісних стосунків у малих групах: соціометрія та інші.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ УСНОГО ВИКОНАННЯ В АУДИТОРІЇ:

1. Які загальні якості притаманні соціальним групам?
2. Визначте етапи розвитку колективу.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ПОЗААУДИТОРНОГО ВИКОНАННЯ

1. ПРАКТИЧНІ ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ

Практична задача (рівень А)

1. Дайте визначення поняттю «група» та охарактеризуйте види груп

Практична задача (рівень В)

1. Заповніть таблицю “Аналіз поняття група”, використовуючи підручники з соціології, психології, конфліктології різних авторів.

Автор визначення	Джерело	Основна складова терміну

Практична задача (рівень С)

1. Складіть карту спостереження за вашою групою з метою вивчення умов успішної діяльності групи. Представте аналіз отриманих результатів та прокоментуйте його
2. Заповніть таблицю аналізу основних закордонних та вітчизняних теорій розвитку групи.

Назва теорії розвитку групи	Автори та послідовники даної теорії	Основний зміст теорії

2. СЛОВНИКОВА РОБОТА

Група, колектив, референтна група, групова ідентифікація, групова інтеграція, атракція, групова згуртованість, колективіське самовизначення, криза, конфлікт, конформізм, нонконформізм.

3. ТЕМИ ДЛЯ НАУКОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ДОПОВІДЕЙ

1. Конформність особистості
2. Психологічний клімат як основа розвитку групи

4. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ КОНСПЕКТУВАННЯ:

Сидоренков А.В. Анализ исследования малых групп в отечественной психологии// Вопросы психологии. – 2005 - № 2. – с.58.

ЛАБОРАТОРНИЙ ПРАКТИКУМ

Доберіть в посібниках з практикуму вказані методики та проведіть вивчення прояву власних особливостей.

- тест Т.Лірі – вивчення стилю і структури міжособистісних стосунків, уявлення про “Я-ідеальне”, ставлення до себе;
- соціометрія, референтометрія;
- тест К.Томаса – визначення стилю поведінки в конфліктній ситуації. Результати оформіть відповідно до рекомендацій та інструкцій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андреева Г.М. Социальная психология : [Учебник для высших учебных заведений.] / Андреева Г.М. М.: Аспект пресс, 2004. – 365 с.
2. Бондаренко А.Ф. Основы психологии. [Учебник для студентов гуманитарных вузов] / Бондаренко А.Ф. – К.: Освіта України.
3. Гамезо М. В., Домашенко И. А. Атлас по психологии./ Гамезо М. В., Домашенко И. А. – М.: Педагогическое общество России, 2001.
4. Максименко С.Д. Загальна психологія [підр. Для студентів вищ.навч.заладів.] / С.Д.Максименко, В.О.Зайчук, В.В. Клименко, В.В. Соловієнко. За заг.ред акад.. С.. Максименка. – К.: Форум, 2000.
5. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. [Т. I.] / Рубинштейн С. Л. – М., 1989.

6. Трофімов Ю. Л. Психологія: [Підручник] / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. – [2-ге вид.] – К.: Либідь, 2000.
7. Хьелл Л., Зиглер Д. Теорії личности / Хьелл Л., Зиглер Д. – СПб: Питер Пресс, 1999.

ЛЕКЦІЯ 4

Тема. Комунікація

Мета: розкрити сутність комунікації як психологічного поняття та дати знання про комунікацію як багатоаспектного соціального явища.

Основні поняття: комунікація, вплив, автентична комунікація, соціальна перцепція, ефективність комунікації, маніпуляція, психологічний захист.

Зміст:

1. Загальна характеристика комунікації;
2. Спілкування як засіб комунікації: вербальне та невербальне спілкування
3. Механізми сприйняття людини людиною та ефекти соціальної перцепції
4. Маніпуляція та психологічні засоби захисту від неї.

Питання для самоконтролю:

1. Визначення понять «комунікація» та «маніпуляція»
2. Умови ефективної комунікації

СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ 4

Тема: Комунікація

Мета: виявити та сформувані уявлення у студентів про психологію комунікації, розвинути вміння налагоджувати позитивні комунікативні зв'язки.

План:

1. Загальна характеристика комунікативного процесу;
2. Невербальна комунікація
3. Механізми сприйняття людини людиною та ефекти соціальної перцепції
4. Антитюди та наміри: визначення, якості функції
5. Умови ефективного переконання: особливості комунікатора та аудиторії,
6. Психологічні основи впливу засобів масової комунікації

ЗАВДАННЯ ДЛЯ УСНОГО ВИКОНАННЯ В АУДИТОРІЇ:

1. Визначте типологію намірної поведінки співрозмовника. Які методики дозволять вивчити намірну поведінку співрозмовника

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ПОЗААУДИТОРНОГО ВИКОНАННЯ

1. ПРАКТИЧНІ ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ

Практична задача (рівень А):

Перерахуйте основні види комунікації

Практична задача (рівень В):

Охарактеризуйте основні психологічні ефекти комунікації

Практична задача (рівень С):

Визначте механізми та шляхи протистояння маніпуляціям в спілкуванні

2. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ КОНСПЕКТУВАННЯ:

Складіть розгорнутий конспект розділу 11, стор.293-339 роботи О.А. Гулевич Психологія комунікації.— М.: Московский психолого-социальный институт, 2007.— 384 с.

3. СЛОВНИКОВА РОБОТА

Комунікація, вплив, соціальна перцепція, ефективність комунікації, антитюд, наміри, маніпуляція, психологічний захист.

4. ТЕМИ ДЛЯ НАУКОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ДОПОВІДЕЙ

1. Теоретичні підходи до комунікації
2. Моделі намірної поведінки

5. НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

1. Складіть питання для інтер'ю з метою вивчення комунікативної взаємодії в системі учень – однолітки. Проведіть інтерв'ю зі своїми одногрупниками. Проаналізуйте отримані результати як відповідали на питання, які відповіді, що вони можуть означати.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андреева Г.М. Социальная психология./ Андреева Г.М. - М., 2010.
2. Бондаренко А.Ф. Основы психологии. [Учебник для студентов гуманитарных вузов] / Бондаренко А.Ф. – К.: Освіта України.
3. Гамезо М. В., Домашенко И. А. Атлас по психологии. / Гамезо М. В., Домашенко И. А. – М.: Педагогическое общество России, 2001.
4. Майерс Д. Социальная психология / Майерс Д. - СПбУ, 2007
5. Максименко С.Д. Загальна психологія [підр. Для студентів вищ.навч.заладів] ./ С.Д.Максименко, В.О.Зайчук, В.В. Клименко, В.В. Соловієнко. За заг.ред акад. С. Максименка. – К.: Форум, 2000.-
6. Ю. Л. Трофімов Психологія: [Підручник] / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2000.
7. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. [Т. I.] / Рубинштейн С. Л. – М., 1989.
8. Столяренко Л. Д. Основы психологии. – [3-е изд.] / Столяренко Л. Д. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2000.
9. Фейджер Р., Фейдимен Д. Личность. Теории, эксперименты, упражнения / Фейджер Р., Фейдимен Д. - СПб.-М., 2001.

ЛЕКЦІЯ 5

Тема. Навчання як умова психічного розвитку.

Мета: Дати поняття про навчання та учіння як умови та рушійні сили психічного розвитку особистості в онтогенезі.

Основні поняття: Навчання. Учіння. Научіння. Функціональні органи людини. Зовнішні та внутрішні чинники навчання. Мотивація. Типи научіння.

Зміст:

1. Загальна характеристика процесів навчання;
2. Психологічна сутність научіння;
3. Психологічна сутність учіння.

4. Навчання як основна умова психічного розвитку

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте сутність навчіння
2. Умови та рушійні сили психічного розвитку

СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ 5

Тема: Навчання як умова психічного розвитку.

План:

1. Характеристика навчальної діяльності
2. Психологічна сутність навчіння та учіння
3. Структура, типи та рівні навчіння.
4. Методи дослідження мотивації навчання, сприймання навчального матеріалу.
5. Прийоми та техніки підвищення ефективності навчання в середній школі.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ УСНОГО ВИКОНАННЯ В АУДИТОРІЇ:

1. Визначте які основні стимули впливають на формування та розвиток мотивації учіння.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ПОЗААУДИТОРНОГО ВИКОНАННЯ

1. ПРАКТИЧНІ ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ

Практична задача (рівень А):

Дайте визначення основних понять «навчання», «навчіння», «учіння».

Практична задача (рівень В):

1. Визначте зовнішні та внутрішні фактори мотивації навчальної діяльності. Наведіть приклади з кожного фактору.

2. Дайте відповідь на питання: як зміст та форми навчального матеріалу впливають на мотивацію учіння у учнів старшої школи та студентів 1-2 курсів

Практична задача (рівень С):

Напишіть есе про мотивацію навчання у ВНЗ, яка сформована у студентів Вашої групи.

2. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ КОНСПЕКТУВАННЯ:

Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения. – М.: Педагогика, 1986.

3. СЛОВНИКОВА РОБОТА

Учіння, навчання, навчальна діяльність, навчіння, мотивація учіння, стимул, підкріплення.

4. ТЕМИ ДЛЯ НАУКОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ДОПОВІДЕЙ

1. Теоретичні підходи до проблеми навчання
2. Методи та засоби навчання у ВНЗ

5. НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

1. Складіть питання для інтер'ю з метою вивчення мотивації учіння студентів. Проведіть інтерв'ю зі своїми одногрупниками. Проаналізуйте отримані результати як відповідали на питання, які відповіді, що вони можуть означати.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко А.Ф. Основы психологии. [Учебник для студентов гуманитарных вузов] / Бондаренко А.Ф. – К.: Освіта України.
2. Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения. / Давыдов В. В. – М.: Педагогика, 1986.
3. Гамезо М. В., Домашенко И. А. Атлас по психологии. / Гамезо М. В., Домашенко И. А – М.: Педагогическое общество России, 2001.
4. Максименко С.Д. Загальна психологія [підр. Для студентів вищ.навч.заладів] ./ С.Д.Максименко, В.О.Зайчук, В.В. Клименко, В.В. Соловієнко. За заг.ред акад.. С.. Максименка. – К.: Форум, 2000.-
5. Психологія: [Підручник] / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. – [2-ге вид.] – К.: Либідь, 2000.
6. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. [Т. I.] / Рубинштейн С. Л. – М., 1989.
7. Обухова Л.Ф. Возрастная психология \ Обухова Л.Ф. М., 2011.
8. Столяренко Л. Д. Основы психологии. – [3-е изд]. / Столяренко Л. Д. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2000.

ЛЕКЦІЯ 6

Тема. Психічний розвиток дитини від народження до дошкільного віку

Мета: Дати студентам знання про особливості психічного розвитку дитини від народження до дошкільного віку.

Основні поняття: розвиток, соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, новоутворення, криза, комплекс поживлення, предметно-маніпулятивна гра, безпосередньо-емоційне спілкування

Зміст:

1. Психічний розвиток дитини від народження до року: криза новонародженості, криза першого року життя, соціальна ситуація розвитку, психомоторні та психофізичні показники.
2. Психічний розвиток дитини від року до трьох (раннє дитинство)
3. Поняття сензитивного періоду.
4. Психологічний розвиток дитини в дошкільний період: 3-6 років: соціальна ситуація розвитку, готовність до навчання

Питання для самоконтролю:

1. Характеристика соціальної ситуації розвитку в ранньому віці.
2. Назвіть основні етапи мовленевого розвитку в дошкільному дитинстві
3. Здійсніть характеристику кризи трьох років.

ЛЕКЦІЯ 7

Тема. Психічний розвиток дитини в молодшому шкільному віці

Мета: Дати студентам знання про особливості психічного розвитку дитини від дошкільного до молодшого підліткового віку.

Основні поняття: сюжетно-рольова гра, феномен „гіркої цукерки”, учбова діяльність, рефлексія, самоконтроль, психологічна готовність до школи, молодший школяр.

Зміст:

1. Характеристика психофізичного розвитку, соціальна ситуація розвитку дитини в молодшому шкільному віці.
2. Особливості навчальної діяльності. Її структура і мотивація. Динаміка ставлення дітей до навчання.
3. Формування характеру, здібностей, взаємовідносин, самосвідомості, розвиток емоційної сфери та розширення кола спілкування. Розвиток соціальних емоцій, співпереживання. Мотиваційна сфера та формування свідомої та вольової регуляції поведінки. Пізнавальні та соціальні мотиви в системі мотивів до навчальної діяльності. Значення рефлексії в особистісному розвитку.
4. Особливості пізнавальної сфери в молодшому шкільному віці, провідна діяльність і основні новоутворення. Зміни умов психічного розвитку зі вступом у школу. Структура навчальної діяльності: мотивація, учбова задача, навчальні операції, контроль..

Питання для самоконтролю:

1. Яка соціальна ситуація розвитку дитини молодшого шкільного віку?
2. Яка діяльність є провідною в молодшому шкільному віці?
3. Який вид мислення превалує в молодшому шкільному віці?

СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ 6-7

Тема: Психічний розвиток дитини від народження до підліткового періоду

План:

1. Психологічний розвиток дитини від народження до року;
2. Психологічний розвиток дитини : 1-3 років, 3-6 років
3. Психологічний розвиток дитини в період молодшого школярства
4. Характеристика вікових криз: криза 1-го року; криза 3-х років, криза підліткового віку
5. Характеристика провідної діяльності дитини від 0 до 6 років та в період молодшого школярства.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ УСНОГО ВИКОНАННЯ В АУДИТОРІЇ:

1. Розкрийте значення вроджених безумовних рефлексів в розвитку новонародженого, їх характеристика.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ПОЗААУДИТОРНОГО ВИКОНАННЯ

1. ПРАКТИЧНІ ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ

Практична задача (рівень А):

Простежте розвиток пізнавальної сфери в немовлячий та період раннього дитинства (відчуття, сприймання, пам'ять, мислення).

Практична задача (рівень В):

1. Дайте характеристику розвитку дитини першого року життя, яка виховується в умовах дефіциту спілкування
2. Чому сюжетно-рольова гра є провідним типом діяльності в дошкільному віці? Чим зміст гри відрізняється від сюжету гри?

Практична задача (рівень С):

1. Розкрийте специфіку соціальної ситуації розвитку в молодшому шкільному віці та визначте умови ефективного засвоєння моральних норм і правил поведінки в молодшому шкільному віці.
2. Які основні психічні новоутворення молодшого шкільного віку в традиційній та розвивальній системі навчання?

2. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ КОНСПЕКТУВАННЯ:

Валлон А. Истоки характера у детей // Вопросы психологии. – 1990. - № 5, 6.

3. СЛОВНИКОВА РОБОТА:

ігрова діяльність, кризові періоди, навчальна діяльність, учень, молодший шкільний вік, внутрішній план дії, позиція школяра, мотивація досягнення успіху, мотивація уникнення невдач, довільність психічних процесів, творчий розвиток

4. ТЕМИ ДЛЯ НАУКОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ДОПОВІДЕЙ

1. Характеристика структурних компонентів навчальної діяльності молодших школярів.
2. Технологія творчого розвитку О.З. Рахімова

ЛАБОРАТОРНИЙ ПРАКТИКУМ

Тема: Діагностика загального розвитку дитини

Ключові питання:

1. Характеристика спілкування дошкільника.
2. Характеристика інтелектуальної активності дитини.
3. Характеристика провідної діяльності

Термінологічний тезаурус: спілкування, дитячі конфлікти, стан фізичного здоров'я,

Завдання. Визначити рівень психологічної готовності дітей до школи за методикою шкільної зрілості А.Керна.

Мета. Встановити ситуацію соціально-психологічного та фізичного розвитку дошкільника.

Обладнення. Тест шкільної зрілості А.Керна, анкета скринінгової діагностики Никіфорова Г.С.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Божович Л.И. Проблемы развития мотивационной сферы ребенка // Хрестоматия по психологии: [Учеб.пособие для студ.пед.инст] / Сост.В.В.Мироненко; Под ред. А.В.Петровского. – М.: Просвещение, 1987.
2. Бондаренко А.Ф. Основы психологии. [Учебник для студентов гуманитарных вузов] / Бондаренко А.Ф. – К.: Освіта України.
3. Венгер Л.А., Мухина В.С. Возрастная психология. / Венгер Л.А., Мухина В.С. - М., 1987.
4. Возрастная и педагогическая психология. / Под ред. А.В. Петровського.- М., 1979
5. Вікова психологія / За ред. Г.С. Костюка.- К., 1976.

6. Карабанова О.А. Возрастная психология. Конспект лекций / Карабанова О.А. М., 2005.
7. Обухова Л.Ф. Возрастная психология / Обухова Л.Ф. М., 2011.

ЛЕКЦІЯ 8

Тема. Психічний розвиток підлітка.

Мета: Сформувати знання про психічний розвиток та становлення особистості в підлітковому віці.

Основні поняття: підлітковий вік, статеве дозрівання, особистість, самооцінка, почуття дорослості, спілкування з ровесниками, самоствердження, негативізм, референтна група, дружба.

Зміст:

1. Загальна характеристика підліткового віку.
2. Провідна діяльність підлітка.
3. Новоутворення підліткового віку.
4. Розвиток взаємовідносин в підлітковому віці.

Питання для самоконтролю:

1. Проаналізуйте вплив соціальної ситуації розвитку в підлітковому віці?
2. Чим характеризується провідний вид діяльності в підлітковому віці?

ЛЕКЦІЯ 9

Тема. Психічний розвиток у ранньому юнацькому віці.

Мета: Дати студентам знання про динаміку психічного розвитку юнаків і основні особистісні проблеми цього віку.

Основні поняття: особистість, індивідуальність, світогляд, самосвідомість, мрії, ідеал, навчально-професійна діяльність, кохання, дружба, професійна орієнтація, самовизначення, самовиховання.

Зміст:

1. Рання юність: загальна характеристика вікового періоду;
2. Психологічна специфіка поведінки та стосунків у період ранньої юності;
3. Психічні процеси та стани у віці ранньої юності
4. Формування світогляду як стрижнева перспектива особистісного розвитку.

Питання для самоконтролю:

1. Проаналізуйте вплив соціальної ситуації розвитку в підлітковому віці?
2. Чим характеризується провідний вид діяльності в підлітковому віці?

СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ 8-9

Тема: Психічний розвиток в підлітковому та юнацькому періоду

План:

1. Класичні дослідження кризи підліткового віку. Нові тенденції у вивченні підлітків (А.М. Прихожан, Г.А. Цукерман).

2. Основні проблеми пубертатного періоду. Соціальна ситуація розвитку, завдання підліткового віку, провідна діяльність.
3. Основні психологічні новоутворення віку: самоцінка, самовизначення. Особливості розвитку самосвідомості підлітків.
4. Специфіка комунікативної діяльності підлітків.
5. Специфіка соціальної ситуації розвитку в ранній юності.
6. Проблема особистісного самовизначення в ранній юності.
7. Особливості дружби і кохання в юнацькому віці.
8. Перебудова взаємин з однолітками та дорослими на етапі ранньої юності.
9. Психологічні особливості вибору професії та готовність юнаків і дівчат до професійного самовизначення.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ УСНОГО ВИКОНАННЯ В АУДИТОРІЇ:

1. Ознайомтесь з методичними рекомендаціями *Н.Ю. Максимової* „*Воспитательная работа с социально дезадаптированными школьниками*” (Н.Ю. Максимова *Воспитательная работа с социально дезадаптированными школьниками: метод. рекомендації.* – К., 1997. – С. 22- 30) та дайте відповіді на запитання:
 - Які типи важковиховуваності виділяє авторка?
 - Чому невстигання в учінні є першопричиною соціальної дезадаптації школяра?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ПОЗААУДИТОРНОГО ВИКОНАННЯ

1. ПРАКТИЧНІ ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ

Практична задача (рівень А):

Розкрийте вплив анатомо-фізіологічної перебудови організму на психічний розвиток в підлітковому та юнацькому віці

Практична задача (рівень В):

1. Дайте відповідь на питання: В чому особливість структури самосвідомості підлітків? Яке значення має почуття дорослості?
2. Охарактеризуйте ситуацію професійного самовизначення в ранній юності.

Практична задача (рівень С):

1. Чи є ідентичні на вашу думку, поняття „важка дитина”, „дезадаптована дитина”? Чи завжди „важка” стає „дезадаптованою” і навпаки. Свою думку обґрунтуйте.
2. Підготуйте есе на тему: «Чому старшокласникам нерідко важко визначитися з майбутньою професією?»

2. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ КОНСПЕКТУВАННЯ:

Фельдштейн Д.И. Отрочество как этап жизни и некоторые психолого-педагогические характеристики переходного возраста // Хрестоматия по возрастной психологии. Учеб. пособие для студ.: Сост. Л.И.Семенюк. Под ред. Д.И.Фельдштейна. – М.: Институт практической психологии, 1996.

3. СЛОВНИКОВА РОБОТА

Підліток, статеве дозрівання, пубертатний період, емоційна нестабільність, статева ідентифікація, статеве дозрівання, пубертатний період, мотив самоствердження, «почуття дорослості», оптант.

4. ТЕМИ ДЛЯ НАУКОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ДОПОВІДЕЙ

1. Характеристика структурних компонентів навчальної діяльності молодших школярів.
2. Сутність професійного самовизначення в юнацькому віці.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Божович Л.И. Проблемы развития мотивационной сферы ребенка // Хрестоматия по психологии: [Учеб.пособие для студ.пед.инст] / Сост.В.В.Мироненко; Под ред. А.В.Петровского. – М.: Просвещение, 1987.
2. Бондаренко А.Ф. Основы психологии.[Учебник для студентов гуманитарных вузов] / Бондаренко А.Ф. – К.: Освіта України.
3. Венгер Л.А., Мухина В.С. Возрастная психология . / Венгер Л.А., Мухина В.С. - М., 1987.
4. Карабанова О.А. Возрастная психология. Конспект лекций / Карабанова О.А. М., 2005.
5. Носенко Э. Л Эмоциональное состояние как опосредующий фактор влияния самооценки на эффективность интеллектуальной деятельности подростка // Психологический журнал. - 1998. - № 1. - С. 16-25.
6. Обухова Л.Ф. Возрастная психология / Обухова Л.Ф. М., 2011.
7. Прихожан А. М. Тревожность у детей и подростков: психологическая природа и возрастная динамика / Прихожан А. М. - М.: Московский психолого-социальный институт, 2000.

ЛЕКЦІЯ 10

Тема. Психологічні проблеми та етапи життя людини

Мета: Дати студентам знання про динаміку психічного розвитку в період дорослості.

Основні поняття: Дорослість, біологічний та психологічний вік, задачі та кризи дорослого віку, похилий вік, загальний потенціал людини..

Зміст:

1. Визначення поняття „дорослість”;
2. Специфіка психічних процесів у період дорослості;
3. Життєві задачі та кризи дорослого період..

Питання для самоконтролю:

1.Які особливості професійного, особистісного та соціального розвитку в період молодості?

2.В чому проявляється сутність кризи молодості та її вплив на розвиток в період молодості? А криза зрілості?

СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ 10

Тема: Психологічні проблеми та етапи життя людини

План:

1. Молодість: віковий портрет молодої людини, власний спосіб життя, закономірності розвитку. Молодість як період інтенсивного пізнавального розвитку.

Набуття аутентичності ("Я є Я"). Розвиток здатності до управління діяльністю. Труднощі в професійному становленні. Криза молодості.

2. Дорослість: віковий портрет дорослої людини. Розвиток організаційних здібностей у період дорослості. Основні результати розвитку у стадії дорослості. Завершення процесів індивідуалізації особистості на стадії дорослості. Криза дорослості (39 – 45): підведення проміжних підсумків у кризі дорослості та пошук нового змісту життя, новий образ Я, переосмислення життєвих цілей.

3. Зрілість: віковий портрет зрілої людини. Криза зрілості (55 – 65). Феноменологія кризи зрілості. Підтвердження своєї значимості для інших у кризі зрілості.

4. Класифікація життєвих криз.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ПОЗААУДИТОРНОГО ВИКОНАННЯ

1. ПРАКТИЧНІ ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ

Практична задача (рівень А):

Дайте відповідь на питання: Які внутрішні і зовнішні фактори впливають на здатність дорослої людини справлятися з життєвими критичними ситуаціями?

Практична задача (рівень В):

Які особливості у сприйняття людьми середніх років свого віку. В чому полягає відмінність і схожість між реакціями чоловіків і жінок на прихід середини життя?

Практична задача (рівень С):

Визначте проблематику „студентських років” та дайте пояснення терміну «труднощі професійного становлення».

2. СЛОВНИКОВА РОБОТА:

шлюб, любов, молодість, оволодіння професією, професійна компетентність, професійна кар'єра, сім'я, зрілість, самотність

3. ТЕМИ ДЛЯ НАУКОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ДОПОВІДЕЙ

1. Кризи дорослості: криза тридцяти років за О. В. Хухлаєвою
2. Спільне та відмінне в моделях поведінки жінок та моделях поведінки чоловіків (за Г. Шихи).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Божович Л.И. Психологические закономерности формирования личности в онтогенезе / Божович Л.И. // "Вопросы психологии", 1976, № 6.
2. Бондаренко А.Ф. Основы психологии. [Учебник для студентов гуманитарных вузов] / Бондаренко А.Ф. – К.: Освіта України.
3. Венгер Л.А., Мухина В.С. Возрастная психология . / Венгер Л.А., Мухина В.С - М., 1987.
4. Карабанова О.А. Возрастная психология. Конспект лекций / Карабанова О.А. М., 2005.
5. Обухова Л.Ф. Возрастная психология / Обухова Л.Ф. М., 2011.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ СТУДЕНТАМ З ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ТА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Навчання студентів у вищому навчальному закладі супроводжується різними видами навчальної та науково-дослідницької роботи. Основними з них є реферат, курсова

робота та дипломний проєкт. Окрім цього до дослідницької роботи студентів відносяться написання статей, оглядів, тез, а також виступи на наукових конференціях і семінарах різного рівня. Самостійні, контрольні та лабораторні роботи, доповіді на семінарських заняттях, які виконуються студентами при вивченні певної дисципліни також можуть носити дослідницький.

Самостійна робота студентів вимагає значного самостійно опрацьованого матеріалу.

Виконуючи завдання, слід насамперед уважно проглянути лекційний матеріал, визначити, на які теми спрямовано завдання, а також виокремити основну та додаткову інформацію. Саме тому є сенс спочатку опрацювати матеріал, поданий у лекціях та проаналізований під час семінарських занять, і лише потім розпочати виконання цього завдання.

Необхідно також звертати особливу увагу на питання, що можуть мати суміжний характер, тобто є такими, що торкаються матеріалу не лише курсу, що вивчається, але й курсів, що вивчалися раніше або вивчаються паралельно. Це, по-перше, полегшить вивчення суміжних дисциплін, по-друге, забезпечить встановлення міжпредметних зв'язків, а отже, системність вивчення психології.

Програмою передбачається декілька видів самостійної роботи студентів: підготовка до семінарського заняття з виконанням завдань для письмового виконання, що запропоновані до кожної теми, студент має змогу самостійно обрати завдання для виконання різного рівня складності; написання рефератів, наукових повідомлень чи статей, такий різновид роботи слугуватиме своєрідною формою самоконтролю, що забезпечуватиме вдумливе звертання до джерел та ґрунтовне опрацювання програмного матеріалу; індивідуальні творчі завдання, які носять характер наукового пошуку, дослідження проблеми, перевірка отриманих результатів, формування вмій і навичок аналітичного, творчого мислення, самостійного дослідження

Стаття як твір передбачає детальне висвітлення психологічної проблеми, ідеї чи питання й містить елементи аналізу. Стаття має різний характер – оглядова, наукова.

Оглядова стаття — публікація, що містить вільну характеристику, аналіз й оцінку стану педагогічної науки й практики за визначений період.

Наукова стаття — вид оперативної публікації про нові дослідження з конкретної тематики. Мета наукової статті полягає у поданні інформації про проведену наукову роботу, одержані результати та визначення напрямку подальшої розробки теми, актуальних проблем, що потребують розв'язання.

Наукове повідомлення, доповідь — письмовий виклад розгорнутої усної форми виступу. Доповіді повідомляються учасникам наукового зібрання з метою залучення до дискусій і обговорення викладеного матеріалу. Структурними компонентами побудови доповіді є:

- ◆ *вступ*, у якому визначено актуальність запропонованої проблематики;
- ◆ *основна частина* у якій стисло розкривається провідна ідея, її теоретичне та практичне обґрунтування та авторська інтерпретація проблеми;
- ◆ *висновки* та рекомендації щодо подальшого вирішення проблеми.

Доповідь готується у письмовій формі обсягом 6-8 сторінок і розрахована на 15-20 хвилин виступу.

ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ:

Реферат – перша сходинка при оволодінні навичок науково-дослідницької роботи, яка передбачає роботу з літературою з аналізом, порівнянням, узагальненням даних з обраної проблеми, отриманих іншими дослідниками, що допоможе сформулювати власний погляд на проблему.

Реферат – короткий виклад змісту певного питання, наукової проблеми, первинного наукового документу, наукове, аналітичне дослідження актуальних напрямів розвитку

сучасної психологічної науки, першоджерела (книги, статті, неопублікованих матеріалів) або результатів науково-дослідних робіт, засноване на огляді відповідних джерел.. У ньому повинні знайти відбиття рівень вивченості теми, бачення проблемних площин, уміння аналізувати й представляти різні погляди на проблему, формулювати висновки й пропозиції щодо можливого розв'язання проблеми, а також навички роботи з літературними джерелами. Реферат свідчить про інформаційну культуру, інтелектуальний рівень, креативність та творчий потенціал виконавця, який ознайомився з текстами та рекомендованою літературою з обраної теми.

Робота буде зарахована за умови:

1. знання наукової літератури та її використання в науковій роботі;
2. використанні студентом декількох джерел (статей, монографій, довідникової та іншої літератури) для розкриття обраної теми;
3. культури викладу матеріалу: обов'язкове посилання на джерело, грамотного цитування авторів, визначення власної позиції чи думки з обов'язковим коментарем різних точок зору;
4. грамотного оформлення роботи: дотримання всіх структурних елементів роботи: титульна сторінка (за формою), розвернутий план, висновки, бібліографія.

Обсяг реферату має становити від 8 до 12 сторінок формату А-4.

Цитування

У рефератах, статтях та наукових повідомленнях використовуються цитати, досить різноманітні за призначенням (ілюстрація якого-небудь аргументу, ствердження, положення, уточнення значення сенсу тексту, звернення до авторитетної думки, спростування тези чи висновку тощо). Використовуючи цитати, необхідно дотримуватися певних вимог. Зокрема:

- цитата на початку речення повинна починатися із прописної літери, навіть якщо перше цитоване слово в джерелі надруковане з рядкової.
- якщо цитата наводиться не дослівно, пропуски позначаються купюрами.
- якщо в тексті цитати, виділеної лапками, наведено слова також у лапках, то лапки одної форми поруч двічі не ставляться.
- якщо цитата є самостійним реченням й наприкінці стоять три крапки, питальний або знак оклику, то після лапок знак не ставиться.

Загальні вимоги до реферату: точність й об'єктивність у передачі інформації з літературного джерела, основної думки автора; повнота розкриття теми реферату; доступність й ясність викладення матеріалу; можливість скласти уявлення: а) про думку автора першоджерела щодо аналізованого питання; б) про думку автора реферату з цього самого питання.

Отже, реферат повинен містити й концепцію авторів літературних джерел і концепцію автора реферату.

Структурно реферат складається з таких частин:

1. План
2. Вступ. Обґрунтування теми (актуальність, теоретична й практична значущість). Мета й завдання роботи.
3. Огляд літературних джерел з аналізом і критичною оцінкою автора реферату (позитивні сторони й спірні погляди авторів аналізованих джерел).
4. Формулювання власного погляду на розглянуту проблему.
5. Висновки.
6. Література.

Реферат може містити додатки у вигляді анкет, схем, діаграм тощо. На розсуд автора в рефераті можуть бути розроблені окремі тематичні розділи, параграфи тощо, у яких аналізується відповідна література. Наразі кожний розділ має містити висновки та бути логічно пов'язаним із наступним розділом.

Загальні висновки наприкінці реферату є сумою висновків окремих розділів.

Список літератури, за якою підготовлено реферат, має істотне значення, оскільки відбиває ступінь розробленості теми в літературі.

Список літератури складають за одним із трьох принципів: 1) за алфавітом авторів або назв статей; 2) у хронологічному порядку; 3) у порядку цитування джерел.

Загальні правила бібліографічного опису передбачають необхідний мінімум відомостей, що дозволяє безпомилково відшукати книгу або статтю. Обов'язковими елементами опису є: прізвище автора, заголовок, підзаголовні дані, вихідні дані (місце видання, найменування друкарні, рік видання, сторінки).

ЗАВДАННЯ ТА ВИМОГИ ДО ІНДИВІДУАЛЬНОЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

1. Скласти анкету/опитувальник за самостійно обраною проблемою. (Обрані проблеми не мають повторюватись). Провести анкетування/опитування за розробленою анкетною декількох осіб та проаналізувати отримані результати.

Хід роботи:

1. Розкрити зміст та особливості анкетування/опитування як методу психологічного дослідження в роботі вчителя.
2. Опис ситуації анкетування, постановка задачі і висунення гіпотези.
3. Опис результату анкетування. Можливості та обмеження анкетування.

Завдання будується як дослідження, яке самостійно розроблено студентами з використанням методу анкетування. Вибір проблеми, постановка завдання, гіпотеза, вибір об'єкта дослідження, спосіб проведення анкетування та обробка результатів також обираються студентами самостійно.

Завдання науково-дослідної роботи

1. Самостійна розробка проблеми психологічного дослідження з використанням методу анкетування.
2. Розробка програми анкетування.
3. Організація і проведення анкетування.
4. Обробка і опис результатів анкетування.

Оформлення звіту

Звіт оформляється відповідно до вимог, які висуваються до звітної документації

1. За допомогою контент-аналізу дослідити особливості мотивації навчання студентів у вашій групі. Завдання виконайте на матеріалі методики незакінчених речень.

Вимоги до організації та проведення контент-аналізу.

1) Визначення ключових елементів, які будуть реєструватись відповідно до завдань дослідження. Категорії мають бути вичерпними та охоплювати всі частини змісту, що досліджується.

2) Визначення відповідних категоріям одиниць аналізу (наприклад, лінгвістичні одиниці мови чи експресивні елементи мовної продукції).

3) Виділення одиниць квантифікації – частота прояву одиниць, які аналізуються в певному обсязі інформації.

Ці дані складають алгоритм кодування.

При проведенні контент-аналізу первинна інформація зазвичай оформлюється у вигляді таблиці частоти зустрічання елементів, які реєструються у джерелі інформації.

Процедура статистичної обробки:

Коефіцієнт Яніса (С) дає можливість встановити співставлення «+» та «-» оцінок відносно певних категорій.

$$C = \frac{f^2 - fn}{rt} \quad \text{коли } f > n$$

$$C = \frac{fn - n^2}{rt} \text{ коли } f < n$$

f – число “+” оцінок.

n - число “-” оцінок.

r – об'єм одиниць інформації, що оточує інформації, яка вивчається.

t – загальний об'єм одиниць джерела інформації, який аналізується.

Оформлення звіту

Звіт оформляється відповідно до вимог, які висуваються до звітної документації

Підготувати папку з методиками психологічного дослідження, які можуть використовуватись вчителем іноземної мови.

Матеріал має бути викладений науковим стилем від третьої особи. Представлений в електронному варіанті, надрукований з урахуванням наступних вимог: шрифт Times New Roman, розмір 14 кегель, інтервал 1,5; поля – зліва – 30 мм, справа – 10 мм, зверху та знизу – 25 мм.

Література:

1. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии: Учеб пособие / В. Д. Балин, В. К. Гайда, В. К. Гербачевский и др./ /Под общей ред. А. А. Крылова, С. А. Маничева. – СПб: Издательство «Питер», 2000.

2. Основы психодиагностики. Учебное пособие / Под общ. ред. А. Г. Шмилева. Ростов-на-Дону: Феникс, 1996.

ВИМОГИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Підсумковий контроль залік / екзамен виявляють ступень відповідності знань та умінь студента в галузі загальної психології відповідно до вимог Державного освітнього стандарту вищої професійної освіти.

Підготовку слід здійснювати за питаннями, які вивчались та увійдуть до екзаменаційного білету. Слід звернути увагу, що питання згруповані у блоки, які розкривають зміст змістовних модулів дисципліни. У процесі підготовки студентам корисно буде скласти розширений план відповіді по кожному питанню. У разі виникнення труднощів при підготовці до підсумкового контролю слід звернутись за консультацією до викладача за відповідними роз'ясненнями. Відповіді на питання екзаменаційних білетів мають продемонструвати, що студент розуміє специфіку предмету психології, її відношення до суміжних дисциплін, знає історію становлення та розвитку психології; має уявлення про філо- і онтогенез людської психіки, соціогенез свідомості; має уявлення про природу та функції психіки та свідомості в життєдіяльності людини; розуміти природу діяльності людини та її будову, закономірності формування та функціонування її мотиваційної сфери; має глибокі уявлення про особистість та індивідуальність, структуру особистості та її рушійні сили розвитку; знає закономірності пізнавальної діяльності людини, особливості функціонування когнітивних і регулятивних психічних процесів, розуміє мозкові механізми вищих психічних функцій; знає закономірності спілкування людей, впливу і взаємодії, міжособистісні та міжгрупові відносини, формування великих та малих соціальних груп.

Матеріал з питання слід викладати структуровано та логічно. За своєю формою відповідь має бути чіткою та впевненою. Необхідно слідкувати за культурою мови, не допускати помилок у вимові спеціальних термінів, імен та прізвищ відомих учених, правильно називати літературні джерела, дати подій в історії розвитку психологічної науки.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

- 1 . Психіка. Психічний процес. Психічна властивість. Психічний стан.
- 2 . Джерела психологічних знань. Відмінність життєвих психологічних знань від наукових.
- 3 . Місце психології в системі наук. Структура сучасної психології. Галузі психології. Основні тенденції в розвитку сучасної психології.
- 4 . Класифікація методів психологічного дослідження за Ананьєвим Б.Г.: загальна характеристика.
- 5 . Основні психологічні характеристики свідомості. Функції свідомості
- 6 . Умови виникнення свідомості. Особливості свідомості як вищої форми психічного відображення.
- 7 . Класифікація відчуттів: систематичний і генетичний підходи.
- 8 . Загальні якості слухових відчуттів.
- 9 . Слухове просторове сприймання.
- 10 . Кинестетичні відчуття, їх основні властивості й форми.
- 11 . Загальні властивості нюхових відчуттів. Адаптація. .
- 12 . Органічні відчуття. Основні властивості органічних відчуттів.
- 13 . Сприймання як активний процес. Ознаки активного характеру сприймання.
- 14 . Сприймання руху. Системи, що забезпечують сприймання руху.
- 15 . Сприймання простору: монокулярний і бінокулярний зір. Сприймання часу.
- 16 . Класифікація процесів і станів уваги.
- 17 . Функції уваги.
- 18 . Характеристика об'єктів, що привертають і відволікають увагу.
- 19 . Фактори, що впливають на інтенсивність уваги.
- 20 . Вплив уваги на психічну діяльність.
- 21 . Основні проблеми психології уваги.
- 22 . Пам'ять як універсальний інтегратор психіки.
- 23 . Мимовільна й довільна пам'ять
- 24 . Різновиди пам'яті. Форми пам'яті. Короткочасна пам'ять. Довгострокова пам'ять. Основні характеристики. Ейдетична пам'ять. Сутність ейдетичного феномену.
- 25 . Залежність запам'ятовування від характеру діяльності, від процесів целепокладання, від установок, мотивації, емоційних реакцій суб'єкта.
- 26 . Мислення як предмет міждисциплінарних досліджень.
- 27 . Різновиди мислення та їхня класифікація: за генезою (наочно-дійове, наочно-образне, словесно-логічне мислення), за характером розв'язуваних завдань (теоретичне, практичне мислення), за ступенем розгорнутості (дискурсивне (або аналітичне), інтуїтивне мислення), за ступенем новизни й оригінальності (репродуктивне мислення, продуктивне мислення), за засобами мислення (наочне мислення, вербальне мислення), за функціями (критичне мислення, творче мислення).
- 28 . Сутність мислення як процесу розв'язання завдань.
- 29 . Форми мислення.
- 30 . Формування понять. Поняття як основний елемент думки.
- 31 . Судження. Умовивід.
- 32 . Операції мислення.
- 33 . Мислення як вища психічна функція.
- 34 . Індивідуально-психологічні особливості мислення.
- 35 . Розумовий розвиток й інтелект людини. Коефіцієнт інтелектуальності.
- 36 . Основні психологічні методики вивчення інтелекту.
- 37 . Креативність як характеристика мислення людини.
- 38 . Специфіка вивчення мови в психології. Сутність мови й мовлення.

- 39 . Відмінності мови від мовлення. Ознаки мовлення. Ознаки мови.
- 40 . Мовлення як процес спілкування людей за допомогою мови.
- 41 . Функції мовлення (комунікативна, засобу мислення, сігніфікативна, номінативна, індикативна).
- 42 . Форми мовлення (зовнішнє, внутрішнє): різновиди зовнішнього мовлення: усне (діалогічне, монологічне), письмове.
- 43 . Індивідуальні особливості мовлення.
- 44 . Уява як універсальна людська здатність.
- 45 . Роль уяви в людській діяльності, її функції.
- 46 . Уява як фактор поведінки.
- 47 . Різновиди уяви: активна уява (відновлювальна; творча), пасивна уява (навмисна; ненавмисна).
- 48 . Етапи творчої уяви (виникнення творчої ідеї, “виношування” задуму; реалізація задуму).
- 49 . Форми уяви (мрія; фантазія; марення, сновидіння; галюцинації). Реалістична уява й фантастична уява.
- 50 . Механізми уяви (аглютинація, гіперболізація, загострення, схематизація, типізація).
- 51 . Мислення й уява. Зв'язок уяви з усіма сторонами життєдіяльності людини.
- 52 . Розвиток уяви в дитячому віці. Л.С.Виготський про розвиток уяви.
- 53 . Уявлення про сутність і функції емоцій. Зв'язок емоцій з іншими системами (гомеостатичною, мотиваційною, перцептивною, когнітивною, моторною).
- 54 . Характеристики емоційного реагування.
- 55 . Форми емоцій. Емоційні реакції, емоційні стани й емоційні відношення.
- 56 . Різновиди почуттів. Вищі почуття. Моральні почуття. Інтелектуальні почуття. Естетичні почуття. Праксичні почуття.
- 57 . Емоції й пізнавальні психічні процеси.
- 58 . Емоція як реакція на ситуацію й подію. Форми прояву емоцій. Роль «позитивних» й «негативних» емоцій.
- 59 . Функції емоцій.
- 60 . Характеристика емоцій.
- 61 . Воля як реальне й самостійне психічне явище.
- 62 . Воля як вольова регуляція, як довільне керування.
- 63 . Воля як самоврядування.
- 64 . Здійснення самоконтролю, автоуправління, авторегуляції, автооптимізації, самодетермінації, самоініціації й самогальмування. Самомобілізація й самостимуляція.
- 65 . Теоретичні підходи до проблеми волі: загальна характеристика.
- 66 . Проблема вольової дії. Ознаки вольової дії.
- 67 . Стадії (етапи) вольової дії.
- 68 . Вольові стани. Безвільна поведінка. Співвідношення вольової й емоційної регуляції. Вольове зусилля як один з механізмів вольової регуляції.
- 69 . Поняття вольової якості особистості. Загальні характеристики вольових якостей.
- 70 . Сціальні типи характеру.
- 71 . Загальна характеристика здібностей.
- 72 . Рівні розвитку здібностей, характеристика.
- 73 . Сутність психологічного поняття «здатки».
- 74 . Поняття та характеристика діяльності.
- 75 . Основні види діяльності і їхня специфіка.
- 76 . Поняття мотив та мотивація.
- 77 . Поняття «індивід», «індивідуальність», «особистість».
- 78 . Поняття, види та характеристика груп.
- 79 . Рівні розвитку групи та види відносин у групі.

- 80 . Поняття «комунікація» та основні види комунікації.
- 81 . Періодизація вікового розвитку.
- 82 . Значення соціальної ситуації розвитку та провідної діяльності в розвитку особистості.
- 83 . Поняття «криза» та «новоутворення» в психології
- 84 . Проблеми підліткового віку.
- 85 . Типові особистісні риси молодих людей у віці ранньої юності.
- 86 . Основні функції спілкування.
- 87 . Основні стадії процесу соціалізації.
- 88 . Співвідношення соціальне та біологічне в розвитку особистості.
- 89 . Роль початку шкільного навчання.
- 90 . Роль діяльності і її продуктів у культурному розвитку людства.
- 91 . Психологічна структура діяльності і її зміст.
- 92 . Відмінності між референтною групою і колективом.
- 93 . Акцентуації характеру

ТЕМИ КУРСОВИХ РОБІТ

- 1 . Дослідження музичної свідомості: структура, етапи розвитку.
- 2 . Рефлексивність та імпульсивність як характерологічні властивості.
- 3 . Психологія повсякденних міркувань.
- 4 . Взаємозв'язок інтелекту й особистості.
- 5 . Інтелектуальна діяльність при екстеріоризації знань.
- 6 . Психологічна сумісність у невербалізованій інтелектуальній діяльності.
- 7 . Проблема впливу взаємодії з комп'ютером на психіку дитини.
- 8 . Комп'ютер як засіб формування і розкриття обдарованості дитини.
- 9 . Дослідження мислення при вирішенні "життєвих задач".
- 10 .Мотиваційно-емоційна регуляція розумової діяльності.
- 11 .Роль емоцій на стадії ініціації розумової діяльності.
- 12 .Функціонування емоцій у процесах цілеутворення.
- 13 .Роль емоцій у процесі реалізації розумової діяльності.
- 14 .Зовнішня і внутрішня мотивація пізнавальної діяльності.
- 15 .Особистісні і ситуаційні детермінанти мотиваційно-емоційної регуляції пізнавальної діяльності.
- 16 .Індивідуальні відмінності в мотиваційно-емоційній регуляції пізнавальної діяльності.
- 17 .Умови виникнення пізнавальної потреби в процесі мислення.
- 18 .Базові потреби людини.
- 19 .Психологічні механізми потреб.
- 20 .Об'єктивні і суб'єктивні компоненти ставлення до ЗМІ.
- 21 .Спільне розв'язання розумових задач.
- 22 .Розуміння тексту як розумова діяльність.
- 23 .Психологічні механізми сприймання мистецтва.
- 24 .Сприймання рекламного повідомлення. Психологічні аспекти впливу реклами на особистість.
- 25 .Психологічний аналіз інтелектуальної обдарованості дітей з різних соціальних груп.
- 26 .Психологія творчості і методи діагностики творчого потенціалу.
- 27 .Когнітивний стиль у структурі творчої обдарованості.
- 28 .Соціальні й особистісні фактори в розвитку творчої обдарованості.
- 29 .Емоційний і інтелектуальний розвиток обдарованих дітей.

- 30 .Сенситивні етапи в розвитку творчої обдарованості.
- 31 .Соціальні і психологічні бар'єри в розвитку і реалізації творчої обдарованості.
- 32 .Емоційна регуляція навчальної діяльності студентів.
- 33 .Психологічні механізми альтруїстичної мотивації.
- 34 .Ідентифікація і емпатія як механізми гуманних проявів особистості.
- 35 .Типологічний підхід до вивчення альтруїзму.
- 36 .Іграшка як збудник дитячих емоцій.
- 37 .Постановка проблеми уваги в історії філософії і психології.
- 38 .Інтенсивний аспект уваги. Проблема зусилля.
- 39 .Аномалії уваги.

ПЕРЕЛІК ЛІТЕРАТУРИ, ПРОПОНОВАНОЇ ДО КУРСУ ТА ВИКОРИСТАНОЇ У ПІДГОТОВЦІ ПОСІБНИКА:

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА:

- 1 . Ананьев Б. Г. Психологическая структура человека // Человека и общество. – Л., Изд-во Ленингр. ун-та, 1967. –Вып. II. – С. 235 - 249.
- 2 . Ананьев Б. Г. Развитие воли и характера в процессе дошкольного воспитания // Избр. Психол. Труды. – Т.2. – М., 1980.
- 3 . Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания. – СПб: Питер, 2002.
- 4 . Асмолов А. Г. Психология индивидуальности. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1986. – 96 с.
- 5 . Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание. – М.,1986.
- 6 . Блейхер В. М., Бурлачук Л. Ф. Психологическая диагностика интеллекта и личности. – Киев, 1978.
- 7 . Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте. – М.: Прогресс, 1988. – С. 421-441.
- 8 . Веккер Л.М. Психические процессы. – Л., ЛГУ, 1974.– Т. 1.
- 9 . Веккер Л.М. Психические процессы.– Л.: ЛГУ,1976. – Т.2.
- 10 . Виллюнас В. К. Психологические механизмы мотивации человека. – М., 1980.
- 11 . Выготский Л.С. Психология. – М.: Апрель-Пресс, 2002.
- 12 . Гилфорд Дж. Три стороны интеллекта. //Психология мышления. – М.: Прогресс, 1965.
- 13 . Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций. – М.: ЧеРо, 2003.
- 14 . Джидарьян И. А. О месте потребностей, эмоций, чувств в мотивации личности. //Теоретические проблемы психологии личности. /Под ред. Е. В. Шороховой. – М.: Наука, 1974.– С. 145-169.
- 15 . Изард К. Эмоции человека. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1980. – 439 с.
- 16 . Карсаевская Т. А. Социальная детерминация возрастных фаз человека// Соотношение биологического и социального в человеке. – М.: Наука, 1975. – С.747 - 757.
- 17 . Клацки Л. Память человека: Структуры и процессы. – М.: Мир, 1978. – 319 с.
- 18 . Ковалев А. Г., Мясищев В. Н. Психические особенности человека. Т. 2. Способности. – Л.: ЛГУ, 1960.
- 19 . Кон И.С. В поисках себя. – М.: Политиздат, 1984. – 335 с.
- 20 . Крайг Г. Психология развития. – СПб, 2000.
- 21 . Лейтес Н.С. Способности и одаренность в детские годы. – М.: Знание, 1984.
- 22 . Леонтьев А.Н. Лекции по общей психологии. - М.Смысл, 2000. - 511 с.
- 23 . Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики. – М.: Изд-во МГУ, 1981.

- 24 . Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологической науки. – М.: Наука, 1984.
- 25 . Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. – Спб.: Питер, 2004.
- 26 . Маслоу А. Мотивация и личность. – Спб.: Питер, 2003. – С.60-95.
- 27 . Матюшкин А. М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении. – М.: Педагогика, 1972. – 208 с.
- 28 . Мухина В.С. Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество. - 3-е изд.- М.,1998.
- 29 . Нейрофизиологические механизмы внимания / Под ред. Е.Д.Хомской. – М., 1989.
- 30 . Петухов В. В. Психология мышления. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1987. – 90 с.
- 31 . Пиаже Ж. Психология интеллекта. //Избр. психол. труды. – М., 1969.
- 32 . Пиаже Ж. Речь и мышление ребенка.– М.,1994.
- 33 . Платонов К. К. Проблемы способностей. – М.: Наука, 1972
- 34 . Практикум по общей психологии”: Учеб. пособие для студентов / Под ред. А.И.Щербакова. – М.: Просвещение, 1990. – 288 с.
- 35 . Регуш Л.А. Наблюдение в практической психологии. – Л., 1991.
- 36 . Роль среды и наследственности в формировании индивидуальности человека // Под ред. И. В. Равич-Щербо – М.: Педагогика; 1988. – 336с.
- 37 . Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – Спб.: Питер, 2005.
- 38 . Смирнов А.А. Проблемы психологии памяти.– М.,1966.
- 39 . Смирнов Б.Н. К вопросу о психологических механизмах воли // Категории, принципы и методы психологии: Тезисы к VI всесоюзному съезду общества психологов СССР. – М., 1983.
- 40 . Смирнов Л. Проблемы психологии памяти. – М., 1966.
- 41 . Соколов А.Н. Внутренняя речь и мышление. – М.,1968.
- 42 . Соколов А.Н. Психофизиологическое исследование внутренней речи как механизма мышления //Проблемы общей, возрастной и педагогической психологии. – М., 1978.
- 43 . Столин В.В. Самосознание личности. – М., Изд-во МГУ, 1983.
- 44 . Теплов Б. М. Способности и одаренность // Проблемы индивидуальных различий. –М., 1961. –С. 9—20.
- 45 . Теплов Б.М. Об объективном методе в психологии: Избр. труды. – М.: Педагогика, 1985. – Т.2. – С.281-309.
- 46 . Тихомиров О. К. Психология мышления. – М.: Изд-во Моск. ун-та. 1984.
- 47 . Тихомиров О. К. Структура мыслительной деятельности человека. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1969. – С. 33-67.
- 48 . Узнадзе Д.Н. Общая психология. – Спб.: Питер, 2004.
- 49 . Фабри К. Э. Основы зоопсихологии. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1976.
- 50 . Холодная М. А. Психология интеллекта. – Спб: Питер, 2002.
- 51 . Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности (Основные положения, исследования и применение). - СП б.: Питер Пресс, 1997. - 608 с.
- 52 . Чеснокова И. И. Проблема самосознания в психологии. – М., 1977. 142 с.
- 53 . Чудновский В.Э. Воспитание способностей и формирование личности. – М., 1986. – 80 с.
- 54 . Эльконин Д. Б. К проблеме периодизации психического развития в детском возрасте // Вопросы психологии. – 1971. – № 4. – С. 6-20.
- 55 . Якобсон П. – М. Психологические проблемы мотивации поведения человека. – М.: Просвещение, 1969. – 316 с.
- 56 . Якобсон П. М. Психология чувств. – М.: Изд. АПН, 1956. – С. 20-173.
- 57 . Яновский М. И. Место метода самонаблюдения (интроспекции) в психологии//Вопросы психологии.– 2001.–№1. –С.91-96.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА:

- 1 . Анастаси А. Психологическое тестирование. – Кн. 2, – М., 1982.
- 2 . Ананьев Б. Г. Некоторые проблемы психологии взрослых. – М.: Знание, 1972.
- 3 . Асеев Н. Г. Мотивация поведения и формирования личности. – М.: Мысль, 1976. – 156 с.
- 4 . Брунер Дж. Психология познания. – М.: Прогресс, 1977. – 412 с.
- 5 . Брушлинский А. В. Культурно-историческая теория мышления. – Л.: Высшая школа, 1988. – 104 с.
- 6 . Василюк Ф.Е. Психология переживания. – М.,1984.
- 7 . Величковский Б. – М. , Зинченко В.П., Лурия А.Р. Психология восприятия. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1973. – 246 с.
- 8 . Восприятие и деятельность / Под ред. А. Н. Леонтьева. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1976. – 320 с.
- 9 . Гальперин П.Я. К проблеме внимания // Доклады АПН РСФСР. – 1958. – №3. – С.33-38.
- 10 . Гальперин П.Я. Психология мышления и учение о поэтапном формировании умственных действий // Исследования мышления в советской психологии / Отв. ред. Е. В. Шорохова. – М.: Наука, 1966. – С. 258-278.
- 11 . Гершун С.И. Психический процесс - ощущение. - Фрунзе: КГУ, 1986.- 48 с.
- 12 . Гиппенрейтер Ю.Б. Деятельность и внимание//А.Н.Леонтьев и современная психология /Под ред.А.В.Запорожца и др. – М.:Изд-во Моск.ун-та,1983. – С.165-177.
- 13 . Годфруа Ж. Что такое психология: В 2 т. – М., 1993.
- 14 . Гозман Л.Я. Психология эмоциональных отношений. –М., 1987.
- 15 . Грегори Р. Глаз и мозг. – М.: Прогресс, 1979. – 271 с.
- 16 . Ждан А.Н. История психологии: от античности до наших дней: Учебник. – М.: МГУ, 1990.
- 17 . Забродин Ю.М, Лебедев А.Н. Психофизиология и психофизика. – М., 1977.
- 18 . Запорожец А. В. Происхождение и развитие сознательного управления движением у человека / Вопр. психологии. – 1988. – № 1.
- 19 . Запорожец А.В., Венгер Л.А., Зинченко В.П., Рузская А.Г. Восприятие и действие.– М.,1967.
- 20 . Зинченко В.П. Миры сознания и структуры сознания \ \ Вопросы психологии. – 1991. – №3.
- 21 . Зинченко В.П. Продуктивное восприятие //Вопросы психологии.– 1971. – N 6. – С.27-42.
- 22 . Изучение мотивации поведения детей и подростков. – М.: Педагогика, 1972. – 349 с.
- 23 . Ильин Е.П. Эмоции и чувства. – СПб: Питер, 2002.
- 24 . Ильин Е.П. Двигательная память и память на движения - синонимы //Вопросы психологии. – 1990.– N4. – С. 134.
- 25 . Ильин Е.П. Психология воли. – Спб.: Питер, 2002. – 282 с.
- 26 . Клацки Л. Память человека: Структуры и процессы. – М.: Мир, 1978. – 319 с.
- 27 . Кликс Р. Пробуждающееся мышление.- М.: Прогресс, 1983. – 302 с.
- 28 . Ковалев А. Г., Мясищев В. Н. Психические особенности человека. Т. 2. Способности. – Л.: ЛГУ, 1960.
- 29 . Кравков С. В. Самонаблюдение. – М.,1922. – С. 25-31, 62-76, 112-116.
- 30 . Крутецкий В.А. Психология математических способностей. – М., 1968.
- 31 . Крушинский Л. В. Биологические основы рассудочной деятельности. – М., 1977.

- 32 . Левитов Н. Фрустрация как один из видов психических состояний. // Вопросы психологии. – 1967. – № 6.
- 33 . Лурия А. Р. О естественнонаучных основах психологии // Естественнонаучные основы психологии / Под. ред. А.А. Смирнова, А.Р. Лурия, В.Д. Небылицына. М.: Педагогика, 1978. С. 7-23.
- 34 . Лурия А.Р. Маленькая книжка о большой памяти (Ум мнемониста). – М., 1968.
- 35 . Лурия А.Р. Ощущения и восприятие. -М.: МГУ, 1975. - 67 с.
- 36 . Одаренные дети. Пер. с англ. /Общ. ред. Г. В. Бурменской и В. М. Слущкого. – М.: Прогресс, 1991.
- 37 . Платонов К.К. Система психологии и теория отражения. – М., 1982.
- 38 . Познавательные процессы: ощущения, восприятие / Под ред. А.В. Запорожца, Б.Ф.Ломова, В.П. Зинченко.-М.: Педагогика, 1982.-336 с.
- 39 . Пономарев Я. А. Психология творчества. – М.: Наука, 1976. – 303 с.
- 40 . Психология внимания / Под ред Ю.Б.Гиппенрейтер, в.Я.Романова. – М.: ЧеРо, 2001. – 858 с.
- 41 . Психология индивидуальных различий. Тексты / Под ред. Ю. Б. Гипенрейтер, В. Я. Романова. – М.: ЧеРо, 2002. – 776 с.
- 42 . Психология ощущений и восприятия / Под ред. Ю.Б.Гиппенрейтер, В.В.Любимова, М.Б.Михалевской. -М.: ЧеРо, 1999. - 610 с.
- 43 . Психология эмоций: Тексты / Под ред. В. К. Вилюнаса, Ю.Б.Гиппенрейтер. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1993. – 287 с.
- 44 . Рубин Э. Несуществование внимания // Хрестоматия по вниманию / Под ред.А.Н.Леонтьева и др.М.:Изд-во Моск.ун-та,1976. – С.144-145.
- 45 . Рутман Э.М. Исследование развития внимания в онтогенезе // Вопросы психологии.– 1990. – N4. – С.161.
- 46 . Северцев А.И. Эволюция и психика//Психологический журнал.– 1982. – N 4.
- 47 . Селиванов В.И. Психология волевой активности. – Рязань, 1974.
- 48 . Симонов В.П, Ершов П.В. Темперамент, характер, личность. – М.: Наука, 1984.
- 49 . Симонов П. В. Мотивированный мозг. – М.: Наука, 1987. – 237 с.
- 50 . Скороходова О.И. Как я воспринимаю, представляю и понимаю окружающий мир. – М.,1990.
- 51 . Фабри К.Э. Человек и шимпанзе: Вопросы сравнительного изучения поведения человека и обезьян//Вопросы антропологии. – 1979.– Вып.63. – С.22 - 33.
- 52 . Хрестоматия по зоопсихологии и сравнительной психологии: Учебное пособие / Сост. М.Н. Сотская – М.: МГППУ, 2003.
- 53 . Хрестоматия по общей психологии. Психология мышления / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.В. Петухова. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1981. – 400 с.
- 54 . Хрестоматия по общей психологии. Психология памяти / Под. ред. Ю.Б. Гиппенрейтера, В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, 2002. – 816 с.
- 55 . Хьюбел Д. Глаз, мозг, зрение: Пер. с англ. -М.: Мир, 1990. -239 с. Ананьев Б.Г. Теория ощущений.-Л.: ЛГУ, 1961.- 455 с.
- 56 . Шульга Т.И. Проблемы волевой регуляции в онтогенезе //Вопросы психологии.– 1994.– N1. – С.105.
- 57 . Шульц Д., Шульц С.Э. История современной психологии: Пер. с англ. – Спб: Евразия, 2002. – 532 с.

ДОВІДКОВІ ВИДАННЯ:

1. Словарь психолога-парктика / Сост. С.Ю.головнин. – Мн.: Харвест, 2003. – 976 с.
2. Общая психология. Словарь / Под ред. А.В.Петровского // психологический лексикон. Энциклопедический словарь в шести томах. – М.: ПЕР СЭ, 2005. – 251 с.

3. Большой психологический словарь / Сост. и общ. ред. Б.Мещеряков, В.Зинченко. – СПб.: Прайм-Еврознак, 2004. – 672 с.

Електронні ресурси

1. Журнал практической психологии и психоанализа [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://psyjournal.ru/index.php>
2. Повнотекстові підручники з психології [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.psylib.kiev.ua>
3. Психологічна газета [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://glavnyk.com.ua/PG.htm>.
4. Психодіагностичні методики [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://vch.narod.ru/full_test.htm
5. Психологічний словник, психологічний практикум та тестування знань з психології [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://psi.webzone.ru/>
6. Психологическая сеть русского Интернета [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.nsu.Ru /psych/internet/ info/psl_idx.htm
7. Психологія для всіх [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://psychology.virtualave.net/>
8. Каталог психологічної літератури в Інтернеті [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.psychology-online.ru/lit/obzorf.htm>
9. Інтерактивні психологічні тести [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://vic-cool.chat.ru/emain.htm>
10. Сайт кафедри культурології та історії ПУЕТ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.culture.uccu.org.ua>

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ДИСЦИПЛІНИ

Відчуття – відображення окремих властивостей предметів та явищ при їх безпосередній дії на органи чуття.

Вибірка - сукупність тих людей, які приймають реальну участь в експерименті.

Воля – це свідоме регулювання людиною своїх дій та вчинків, які вимагають подолання внутрішніх та зовнішніх перешкод.

Змінна - це будь-яка реальна умова ситуації, яка може бути змінена.

Інтерв'ю – метод отримання інформації в ході усного безпосереднього спілкування.

Експеримент – один із основних емпіричних методів психологічного дослідження, що полягає у зборі фактів у спеціально створених умовах для активного прояву психічного явища, що вивчається.

Емоції – це психічний процес, який відображає особистісну значущість та оцінку внутрішньої і зовнішньої ситуації для життєдіяльності людини у форми безпосередніх переживань.

Мислення - це опосередковане та узагальнене відображення наочно не даних властивостей, відношень та залежностей предметів і явищ дійсності.

Методи психології – основні прийоми і засоби пізнання психічних феноменів і їх закономірностей.

Мова – засіб спілкування, обміну думками, мислення, означення предметів і явищ навколишньої дійсності.

Мовлення – процес застосування мови у спілкуванні, при обміні думками, мисленні, при означенні предметів і явищ навколишньої дійсності.

Особистість – це саморегульоване системне утворення, що складається з соціально-значущих психічних властивостей та забезпечує вибірковість відношень та регуляцію поведінки людини, як поведінки суб'єкта активності.

Пам'ять – це форма психічного відображення, що полягає у запам'ятовуванні, збереженні чи забуванні та наступному відтворенні минулого досвіду (у вигляді образів та понять).

Психологічне дослідження – це спосіб наукового пізнання сутності психічних явищ і їх закономірностей.

Самосвідомість - усвідомлення себе як усталеної більш-менш визначеної одиниці, яка зберігається незалежно від змінених умов.

Сприймання – відображення предметів та явищ в сукупності їх властивостей при безпосередній дії на органи чуття.

Спостереження – один із основних емпіричних методів психологічного дослідження, що полягає у цілеспрямованому, систематичному вивченні психічного явища на основі сприймання поведінки людини в різних умовах.

Спрямованість – це система спонук, яка визначає вибірковість відношень та активності людини.

Темперамент – психічна властивість особистості, яка характеризується динамікою протікання психічної діяльності.

Уява – створення в процесі мислення нових образів на основі минулого досвіду, отриманого завдяки відчуттям, сприйманню, пам'яті, уявленню.

Уявлення - це процес відображення предметів, що в даний момент не діють на органи чуття.

Увага – це спрямованість та зосередженість психічної діяльності людини на певних об'єктах.

Характер – це психічна властивість особистості, яку складає сукупність відносно сталих рис, у яких відображено ставлення людини до навколишнього світу та які визначають стиль її поведінки з людьми в типових умовах.

ДОДАТКИ

Діагностика комунікативних і організаторських схильностей.

Порядок роботи. Студентам пропонується провести діагностування власних організаторських та комунікативних здібностей.

Інструкція: "Вам потрібно відповісти на всі запропоновані запитання. Вільно виражайте свою думку з кожного питання. Якщо ваша відповідь на запитання ствердна, то у відповідній клітинці листа відповідей поставте плюс, якщо ж ваша відповідь заперечна — поставте мінус. Стежте за тим, щоб номер запитання і номер клітинки, в яку ви запишете свою відповідь, співпадали. Майте на увазі, що запитання мають загальний характер і не можуть враховувати всіх можливих подробиць. Тому уявіть собі типові ситуації і не розмірковують над деталями. Відповідайте швидко. Можливо, на деякі запитання вам буде важко відповісти. Тоді постарайтеся дати ту відповідь, яку ви вважаєте більш адекватною. Звертайте увагу на перші слова в формулюванні запитань, з якими узгоджується форма вашої відповіді. Не намагайтеся своїми відповідями справити сприятливе враження: в даному разі важлива не конкретна відповідь, а сумарний бал за комплексом запитань".

Студенти опрацьовують одержані результати, підраховуючи кількість збігів окремо за комунікативними і організаторськими схильностями на основі відповідного ключа.

Прізвище, ім'я, по батькові

Дата

Вік

I	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16
17	18	19	20

21	22	23	24
25	26	27	28
29	30	31	32
33	34	35	36
37	38	39	40

Ключ

Схильності	Відповіді			
	"так"		"ні"	
Комунікативні Організаторські	запитання 1-го стовпця	запитання 2-го стовпця	запитання 3-го стовпця	запитання 4-го стовпця

Обчислюється коефіцієнт комунікативних і організаторських схильностей як співвідношення кількості співпадіння відповідей за комунікативними і організаторськими схильностями до максимально можливого числа збігів (20). Отримані коефіцієнти співставляються з оцінками за шкалою:

Комунікативні схильності	Організаторські схильності	Шкальна оцінка
0,10-0,45	0,20-0,55	1
0,45-0,55	0,56-0,65	2
0,56-0,65	0,66-0,70	3
0,66-0,75	0,71-0,80	4
0,75-1,00	0,81-1,00	5

Текст опитувальника

1. Чи багато у вас друзів, з якими ви постійно спілкуєтесь?
2. Чи часто вам вдається переконати більшість своїх товаришів прийняти вашу думку?
3. Чи довго вас не покидає почуття образи, заподіяної кимось із ваших товаришів?
4. Чи завжди вам важко орієнтуватися в критичній ситуації?
5. Чи відчуваєте ви потребу в нових знайомствах з різними людьми?
6. Чи подобається вам виконувати громадську роботу?
7. Чи правильно, що вам приємніше і простіше проводити час за читанням книг чи за якимись іншими заняттями, ніж з людьми?
8. Якщо виникли якісь перешкоди для здійснення ваших намірів, то чи легко ви від них відступаєте?
9. Чи легко ви встановлюєте контакти з людьми, значно старшими від вас за віком?
10. Чи любите ви придумувати і організовувати зі своїми товаришами різні ігри і розваги?
11. Чи складно вам включитися в нову для вас компанію?
12. Чи часто ви відкладаєте на завтра ті справи, які потрібно було б виконати сьогодні?
13. Чи легко вам вдається встановлювати контакти з незнайомими людьми?
14. Чи домагаєтесь ви, щоб ваші товариші діяли у відповідності з вашою думкою?
15. Чи важко ви освоюєтесь в новому колективі?

16. Чи правильно, що у вас не буває конфліктів з товаришами через невиконання ними своїх зобов'язань?
17. Чи прагнете ви скористатись випадком для знайомства і спілкування з новою людиною?
18. Чи часто в розв'язанні важливих питань ви берете ініціативу на себе?
19. Чи дратують вас оточуючі люди і чи хочеться вам побути наодинці?
20. Чи правда, що ви здебільшого погано орієнтуєтесь в незнайомій для вас обстановці?
21. Чи подобається вам постійно перебувати серед людей?
22. Чи виникає у вас роздратування, якщо вам не вдається закінчити розпочату справу?
23. Чи відчуваєте ви незручність або скутість, якщо доводиться виявити ініціативу у знайомстві з новою людиною?
24. Чи правда, що вас стомлює часте спілкування з товаришами?
25. Чи любите ви брати участь у колективних іграх?
26. Чи часто ви виявляєте ініціативу при розв'язанні питань, які заторкують інтереси ваших товаришів?
27. Чи правда, що ви почуваете себе невпевнено серед малознайомих людей?
28. Чи правильно, що ви рідко намагаєтесь довести свою правоту?
29. Чи вважаєте ви, що вам неважко внести пожвавлення в малознайому компанію?
30. Чи берете ви участь у громадській роботі в школі?
31. Чи обмежене коло ваших знайомих невеликим числом людей?
32. Чи правильно, що ви не наполягаєте на своїй думці або рішенні, якщо воно не було відразу прийняте вашими товаришами?
33. Чи почуваете ви себе невимушено, потрапивши в незнайому компанію?
34. Чи охоче ви організовуєте різні заходи для своїх товаришів?
35. Чи правда, що ви не почуваете себе досить впевнено і спокійно, якщо доводиться виступати перед великою групою людей?
36. Чи часто ви спізнюєтесь на ділові зустрічі, побачення?
37. Чи правильно, що у вас багато друзів?
38. Чи часто ви виявляєтесь в центрі уваги своїх товаришів?
39. Чи часто ви бентежитесь, почуваете незручність при спілкуванні з малознайомими людьми?
40. Чи правда, що ви не дуже впевнено почуваете себе в оточенні великої групи своїх товаришів?